

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kaja Strniša

Vrednotenje uspešnosti javnopolitičnega programa Spodbujanje razvoja
socialnega podjetništva

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kaja Strniša

Mentorica: doc. dr. Irena Bačlija

Vrednotenje uspešnosti javnopolitičnega programa Spodbujanje razvoja
socialnega podjetništva

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Zahvala

Zahvaljujem se družini, prijateljem in vsem ostalim, ki so mi tako ali drugače stali ob strani v času študija in pisanja diplomskega dela, za vso podporo, potrpežljivost in razumevanje.

Posebej se zahvaljujem zaposlenim na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve za vso strokovno podporo in pomoč pri nastajanju diplomske naloge.

Vrednotenje uspešnosti javnopolitičnega programa Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva

Socialno podjetništvo v zadnjih letih pridobiva vse več pozornosti kot posebna oblika podjetništva, ki temelji na načelih solidarnosti, enakosti in razvoju širše družbene skupnosti. Tako Evropska Unija kot Slovenija stremita k temu, da bi se taka oblika podjetništva razvijala v večji meri, saj naj bi spodbujala rast gospodarstva ter predstavljala alternativen način zaposlovanja, s katerim naj bi do boljših zaposlitvenih možnosti prišle predvsem deprivilegirane družbene skupine. Diplomsko delo se osredotoča na enega izmed prvih ukrepov, ki jih je na podlagi smernic Evropske unije oblikovalo in izvajalo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva je bil namenjen financiranju projektov, ki naj bi pripomogli k razvoju socialnega podjetništva pri nas ter k večji zaposljivosti ranljivih družbenih skupin. Diplomsko delo vrednoti uspešnost izvedbe omenjenega programa in ugotavlja, ali je bil projekt izveden v skladu s cilji razpisa ter v skladu s smernicami Evropske unije in Republike Slovenije. V empiričnem delu se z različnimi metodami in tehnikami ugotavlja uspešnost sledenja ciljem zastavljenega programa, v sklepu pa diplomsko delo povzame ključne ugotovitve in komentira nadaljnji razvoj socialnega podjetništva pri nas.

Ključne besede: vrednotenje, javnopolitični program, socialno podjetništvo, javni razpis

Evaluation of effectiveness of public policy program 'Promotion of social entrepreneurship development'

Key words: evaluation, public policy program, social entrepreneurship, public tender

Social entrepreneurship is increasingly gaining more and more attention as a specific form of entrepreneurship based on the principles of solidarity, equality and development of a wider social community. Both, The European Union as well as Slovenia, are striving towards greater development of such entrepreneurship, as it is believed that it enhances economic growth and represents an alternative mean of employment, which aims to achieve better employment opportunities for handicapped social groups. This thesis is focusing on one of the first precautions taken by the Ministry of Labour, Family and Social Affairs of the Republic of Slovenia, which were developed and implemented on the basis of the European Union guidelines. The invitation to tender for the promotion of social entrepreneurship has been used to fund projects that would contribute to the development of such entrepreneurship in Slovenia and enhance the employability of vulnerable social groups. The thesis evaluates the rate of success of the actual implementation of the program and determines whether the project was implemented in accordance with the objectives of the call and with the guidelines of the European Union and the Republic of Slovenia. The empirical part uses different methods and techniques to evaluate the level of success with keeping track of the proposed objectives of the program. In the conclusion, the thesis is summarizing the key findings and comments on the further development of welfare entrepreneurship in Slovenia.

Key words: evaluation, public policy program, social entrepreneurship, public tender

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	7
2 METODOLOŠKI NAČRT.....	8
2.1 Nameni in cilji	8
2.2 Raziskovalna vprašanja in hipoteza	9
2.3 Kazalniki	10
2.4. Raziskovalne metode in tehnike	10
2.5 Model vrednotenja	11
3 TEORIJA	12
3.1 Javne politike	12
3.2 Evropska kohezijska politika	13
3.3 Socialno podjetništvo.....	14
3.4 Vrednotenje javnih politik	15
4 EVALVACIJA	16
4.1 Socialno podjetništvo - cilji Evropske Unije in Republike Slovenije	16
4.2 Cilji razpisa Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva.....	19
4.3 Predstavitev projekta Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva	20
4.4 Analiza izvajanja za ranljivo ciljno skupino.....	22
4.5 Finančna analiza projekta	26
4.6 Pogled v prihodnost	29
4.7 Projekti po končanem financiranju	33
5 SKLEP	34
6 LITERATURA	38
PRILOGE	42
Priloga A: Intervju z Urško Kavčič in Polono Samec (MDDSZ).....	42
Priloga B: Intervju z Luno Šribar (Kralji ulice).....	48

Priloga C: Intervju z Dolores Kores (Premiki/Šent)	52
Priloga Č: Ranljive skupine po posameznih projektih.....	55
Priloga D: Višina porabljenih sredstev upravičenec/leto	57

KAZALO TABEL

Tabela 4.1: Izbrani upravičenci	21
Tabela 4.2: Število v usposabljanje vključenih oseb iz ranljivih ciljnih skupin po posameznih projektih.....	23
Tabela 4.3: Število ustvarjenih delovnih mest za obdobje najmanj enega leta	24
Tabela 4.4: Št. ustvarjenih delovnih mest po končanem obdobju enoletne zaposlitve ..	25
Tabela 4.5: Višina dodeljenih sredstev po posameznem projektu.....	27
Tabela 4.6: Višina dodeljenih sredstev nasproti višini izčrpanih sredstev	28
Tabela 4.7: Razlike med prvim in drugim javnim razpisom za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva.....	30
Tabela Č.1 Ranljive skupine po posameznih projektih	55
Tabela D.1: Višina porabljenih sredstev upravičenec/leto	57

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1: Vključene ranljive skupine.....	22
Graf 4.2: Ustvarjena delovna mesta za ciljne skupine.....	26

1 UVOD

V vsaki družbi obstajajo določene družbene skupine, ki zaradi svojih specifičnih lastnosti same niso zmožne slediti pravilom modernega sveta in so zato ekonomsko in socialno izključene iz vsakdanjega družbenega življenja. Ena izmed nalog širše družbene skupnosti je, da poskrbi, da se kar najbolje vključijo v vsakdanje življenje in da jim te specifične lastnosti ne predstavljajo ovire ter jih ne izključujejo pri socialnih in ekonomskih interakcijah v okolju, iz katerega prihajajo.

Tako za ekonomsko kot tudi za socialno vključenost teh družbenih skupin se kot ena izmed možnosti pojavlja socialno podjetništvo. Socialno podjetništvo predstavlja koncept, ki ga tako strokovna kot tudi nestrokovna javnost vidita kot odlično priložnost za vključevanje specifičnih družbenih skupin v okolje, obenem pa tudi kot alternativo obstoječim tržno-gospodarskim modelom. V današnjih nenehno spreminjajočih se časih, še posebej v času ekonomske krize, lahko namreč na socialno podjetništvo gledamo kot na alternativo, ki s svojimi prvinami ponuja rešitev tako družbenih kot tudi gospodarskih problemov.

Nemalo strokovnjakov poudarja pomen razvoja in spodbujanja socialnega podjetništva. Socialno podjetništvo in druge oblike pospeševanja razvoja socialne ekonomije tako v zadnjih letih vzbujajo veliko zanimanja javnosti, saj ponujajo nove razvojne in zaposlitvene možnosti, predvsem pa reševanje najboljčutljivejših socialnih in ekonomskih vprašanj (Kovač 2010, 8; Kavčič in Samec 2010, 51).

Tudi v Sloveniji se konceptu in ideji socialnega podjetništva namenja vedno več pozornosti. Kot prvi izmed projektov, namenjen neposredno socialnemu podjetništvu, je bil med leta 2009–2012 izveden projekt Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, ki ga je v okviru Operativnega programa za razvoj človeških virov za obdobje 2007–2013 (OP RČV 2007–2013) izvajalo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ). Omenjeni operativni program, financiran s strani Evropskega socialnega sklada (ESS), je bil vzpostavljen z namenom spodbujanja socialne vključenosti, povečanja zaposlenosti, zvišanja življenjskega standarda ter zmanjševanju razlik med regijami. V okviru omenjenega programa je pristojno ministrstvo v okviru 4. razvojne

prioritete »Enake možnosti in spodbujanje socialne vključenosti« in prednostne usmeritve 4.1. »Enake možnosti na trgu dela in krepitev socialne vključenosti« v letu 2009 objavilo javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, za izvedbo katerega je bilo dodeljenih 2 milijona evrov finančnih sredstev (Kavčič in Samec 2010, 51: Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija).

Tako Evropska unija (EU) kot tudi država v socialnem podjetništvu vidita velik potencial, zato z različnimi programi in finančnimi spodbudami spodbujata njegov razvoj. Eden izmed teh programov je tudi omenjeni program Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, ki ga izvaja Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Vprašanje pa je, ali program sledi ciljem, ki jih imata za razvoj socialnega podjetništva država in EU.

S svojim diplomskim delom želim posredno ugotoviti smiselnost financiranja programov, kakršen je Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva. Predvsem želim ugotoviti, če se program izvaja v skladu z zastavljenimi cilji, ki si jih v svojih načrtih in strategijah zastavljajo EU, vlada in oblikovalci programa.

2 METODOLOŠKI NAČRT

2.1 Nameni in cilji

Namen diplomskega dela je ugotoviti, ali finančne spodbude, ki jih EU in Republika Slovenija (RS) namenjata spodbujanju socialnih in zaposlitvenih programov, dosegajo svoje cilje in namene.

Cilj diplomskega dela je ugotoviti, kakšne cilje in namene imata RS in EU pri razvoju socialnega podjetništva in koliko je k doseganju teh ciljev pripomoglo financiranje projekta Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, ki ga je izvajalo MZDDSZ v letih 2009–2012.

Zanimalo me bo, ali je izvajanje omenjenega programa sledilo ciljem, ki sta si jih zastavili Vlada RS in EU, kakšna je bila odzivnost programa - koliko podjetij se je dejansko registriralo kot socialno podjetje po zaključku izvajanja, ali so bili finančna sredstva uspešno porazdeljena, ali so finančne spodbude pripomogle k samostojnemu financiranju ustanovljenih podjetij ter kakšni so bili učinki na ranljive ciljne skupine, ali je torej projekt dosegel cilj - spodbujanje njihove socialne vključenosti in zaposljivosti.

Z diplomsko nalogo pa želim tudi "pogledati v prihodnost". Glede na to, da se je že pred zaključkom projekta Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva začel pripravljati nov projekt, Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2, bom z diplomsko nalogo ugotavljala tudi smiselnost takojšnjega financiranja enakih in podobnih projektov, preverila pa bom tudi, ali so se cilji in nameni spodbujanja socialnega podjetništva s strani Evropske Unije in Republike Slovenije kaj spremenili. Tako želim ugotoviti, ali se Evropska Unija in Republika Slovenija "učita" iz primerov dobrih oziroma slabih praks ter v skladu s tem spreminjata in prilagajata svoje javnopolitično delovanje.

2.2 Raziskovalna vprašanja in hipoteza

Hipoteza 1: Financiranje projekta *Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva* je sledilo zastavljenim ciljem projekta, saj je omogočilo večjo zaposljivost ranljivim ciljnim skupinam ter samostojno delovanje novonastalih socialnih podjetij.

Raziskovalna vprašanja:

1. Kakšne cilje za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva so si zastavili EU, RS in oblikovalci prvega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva?
2. Ali je bil projekt izveden v skladu s cilji razpisa?
3. Ali so bile pri oblikovanju novega razpisa upoštevane dobre in slabe prakse prejšnjega?
4. Koliko oseb iz ranljive ciljne skupine se je zaposlilo v času izvajanja projekta in po njem?

2.3 Kazalniki

Svoje kazalnike sem določila na podlagi prvega javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva ter na podlagi ciljev, ki si jih v zvezi s preučevanim fenomenom zastavljajo državni igralci in EU.

Kazalnike sem razdelila na tri kategorije glede na cilje: cilje v zaposlovanju, cilje v gospodarstvu ter cilje za ciljno skupino:

- zaposlovanje: število novih delovnih mest, ustvarjenih v času izvajanja projekta, in število tistih, ki so se obdržali po koncu izvajanja,
- gospodarstvo: število registriranih socialnih podjetij,
- ciljna skupina: število vključenih oseb iz ranljive ciljne skupine v dejavnosti projekta ter število zaposlenih oseb iz ciljne skupine v času izvajanja projekta in po njem.

2.4. Raziskovalne metode in tehnike

Moja evalvacijska analiza bo uporabniška, saj bom ugotavljala uporabnost javnopolitičnega programa *Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva*. Pri tem bodo uporabljene naslednje metode in tehnike raziskovanja:

- analiza in interpretacija primarnih virov (za potrebe svojega diplomskega dela bom analizirala evropske in državne strategije o socialnem podjetništvu in financiranju projektov, javne razpise, različna poročila upravičencev do sredstev, poročila ministrstev, vlade in Evropske unije ter Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP)),
- analiza in interpretacija sekundarnih virov (analiza že obstoječe literature s področja obravnavane problematike, predvsem strokovnih člankov, knjig in internetnih virov ter statističnih podatkov s področja evalvacijskih študij, financiranja različnih državnih projektov in projektov Evropske unije ter predvsem projektov s področja socialnega podjetništva),
- družboslovni intervjuji (opravila bom več polstrukturiranih družboslovnih intervjujev s posamezniki, ki se vsakodnevno srečujejo z obravnavano problematiko, kar mi bo dalo konkretnejše in jasnejše odgovore ter mi pomagalo

pri reševanju zastavljenih ciljev. Opravila bom intervju s predstavnicama ministrstva, ki sta sodelovali pri oblikovanju razpisa, ter z enim ali več upravičenci do sredstev omenjenega razpisa, s čimer bom pridobila različne poglede na obravnavano problematiko),

- metoda stroškov in uspeha – Cost effectiveness (s pomočjo analize stroškov in uspešnosti bom ugotavljala, ali so bili cilji projekta Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva uspešno doseženi, pri tem bom uspešnost ugotavljala z nefinančnega vidika, saj se pri analizi stroškov in uspešnosti doseženi rezultat ne meri v okviru finančnih kategorij (Kustec Lipicer 2009, 137)),
- monitoring (spremljanje izvajanja politik – omogoča sprotno ugotavljanje, kako se javne politike izvajajo (Kustec Lipicer 2009, 95). Monitoring mi bo omogočil pregled razvoja celotnega programa Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, od njegovega oblikovanja pa vse do zaključka izvajanja).

2.5 Model vrednotenja

- Časovna zvrst vrednotenja: se nanaša na to, v katerem časovnem obdobju je izvedba vrednotenja najbolj smiselna (Kustec Lipicer 2009, 82). Ker gre pri mojem diplomskem delu za vrednotenje posledic, rezultatov in učinkov izvajanja programa *Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva*, gre za naknadno (ex-post) vrednotenje, izvedeno v času po zaključku izvajanja konkretnega javnopolitičnega programa (Kustec Lipicer 2009, 85).
- Izvajalska zvrst vrednotenja: se nanaša na to, kdo izvaja določeno vrednotenje, kako je dojeta vloga subjektov, ki so vpleteni v izvedbo evalvacijske študije (Kustec Lipicer 2009, 86). V mojem diplomskem delu bo izvedena zunanja/eksterna evalvacija, saj ne gre za vrednotenje, ki bi bilo naročeno s strani organizacije, ki bi študijo uporabila za lastne namene. Kljub temu bo moje vrednotenje formalno, saj bodo rezultati vrednotenja podani na podlagi strokovno utemeljenih razlogov ter bodo sledili strokovnim evalvacijskim smernicam. V svoji evalvacijski raziskavi bom uporabila sumativno vrednotenje, saj me zanimajo rezultati in doseženi cilji javnopolitičnega programa *Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva* ob koncu njegovega izvajanja. Sumativno vrednotenje namreč podaja informacije o tem, ali so bili doseženi

zastavljeni cilji določene javne politike, njegov namen pa je ugotoviti rezultate izvedenih procesov določene javne politike (Kustec Lipicer 2009, 86–91).

- Vsebinska zvrst vrednotenja: ker gre za vrednotenje javnopolitičnega programa *Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva*, bo moja vsebinska zvrst vrednotenja ciljno vrednotenje t.i. model osredotočenosti na cilje, saj bom v svoji evalvacijski analizi ugotavljala, ali doseženi rezultat ustrezajo ciljem javnopolitičnega programa (Kustec Lipicer 2009, 103).

3 TEORIJA

3.1 Javne politike

Dye razume javno politiko kot opisovanje vzrokov in posledic dejanj vlade, pri čemer je pomembno opazovati, kaj vlada naredi in česa ne naredi (Dye 1976, 1). Pri tem pravi, da: »javno politiko najlažje opredelimo tako, da odgovorimo na naslednja vprašanja: *Kaj vlada dela? Zakaj to dela in kakšne spremembe pri tem dosega?*« (Dye v Fink Hafner 2007, 14). Obenem vidi javno politiko kot posledico aktivnosti, s katerimi vlada vpliva na spremembe v družbi (Dye 1976, 95). Tudi Dunn vidi javno politiko kot posledico vladnih odločitev in jo opredeljuje kot: »dolgo vrsto bolj ali manj povezanih izbir – skupaj z odločitvami »ne delovati«, ki jih sprejemajo vladna (governmental) telesa in uradniki« (Dunn v Fink Hafner 2007, 15). Pollit in drugi pa na drugi strani javne politike vidijo kot: »dejavnosti, sestavljene iz sklopov sprejetih odločitev v nekem časovnem obdobju, ki kot take izražajo moč ter racionalnost procesov, ki jih izvajajo vanje vpleteni« (Pollit in drugi v Kustec Lipicer 2009, 46).

Iz zgoraj omenjenih razlag tako lahko sklepam, da so javne politike vse odločitve, sprejete s strani vlade, ki vplivajo na delovanje družbe. Projekt *Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva*, s katerim se ukvarja ta diplomska naloga, je del aktivne politike zaposlovanja, s katero se želi doseči večja socialna vključenost in zaposljivost deprivilegiranih družbenih skupin (OP RČV 2007–2013).

Posamezni javnopolitični procesi pa se ne morejo oblikovati ali izvajati brez javnopolitičnih igralcev, ki s svojimi dejanji tako ali drugače vplivajo na procese v posameznih javnih politikah. Kustec Lipicerjeva jih na grobo deli na državne in nedržavne (civilnodružbene). Poudarjena je tudi vedno večja vloga nadnacionalnih igralcev, ki z različnimi mehanizmi vplivajo na posamezne javne politike (Kustec Lipicer 2009, 54). V procese oblikovanja in izvajanja projekta Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva so bili vpleteni igralci nacionalne in nadnacionalne ravni, torej Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve kot oblikovalec in izvajalec projekta ter Evropska komisija, ki s svojimi smernicami in regulativami vpliva na različne spektre oblikovanja in izvajanja obravnavane javne politike. Poleg nacionalnih in nadnacionalnih igralcev pa so bili kot uporabniki dodeljenih sredstev vpleteni tudi civilnodružbeni igralci, se pravi društva, zavodi in ostale neprofitne organizacije, sodelujoče v obravnavnem projektu.

3.2 Evropska kohezijska politika

Nekateri javnopolitični procesi so torej posledica vplivov nadnacionalnih političnih igralcev, predvsem EU, ki na različne načine vplivajo na politike na nacionalni ravni s pomočjo kohezijske politike, med drugim tudi preko strukturnih skladov, ki so namenjeni zmanjševanju razlik med državami članicami (Wostner 2005, 30). V skladu z drugim členom pogodbe iz Nice, ki določa, da EU deluje po načelu solidarnosti in spodbuja enakomeren ekonomski in socialni razvoj članic (Mulec 2008, 11), se izvaja kohezijska politika EU, pri čemer vsaka država članica prispeva v skupen proračun, iz katerega se zagotavljajo sredstva za različne namene, tudi za strukturne sklade, s pomočjo katerih se spodbuja zmanjševanje razlik med posameznimi regijami znotraj EU (Wostner 2005, 30).

Za namen izboljšanja zaposlitvenih možnosti s pospeševanjem zaposlovanja in povečane prostorske in delovne mobilnosti zaposlenih skrbi Evropski socialni sklad (ESS). Ustanovljen je bil z namenom zmanjševanja razlik v bogastvu in življenjskih standardih med državami članicami EU (eu-skladi.si). ESS tako izvaja ukrepe za zniževanje in preprečevanje brezposelnosti, promovira aktivno iskanje zaposlitve za osebe brez dela (Mulec 2008, 35), spodbuja razvoj človeških virov in socialno vključenost ranljivih družbenih skupin na trg dela, promovira visoko raven zaposlenosti,

enakost spolov ter trajnostni razvoj ekonomske in socialne kohezije (Wostner 2005, 43–44). ESS tako financira posamezne programe, s pomočjo katerih se v državah članicah spodbuja aktivno usposabljanje in izobraževanje delavcev ter dosega prilagajanje novim razvojnim priložnostim (Mulec 2008, 35). Namen ESS je torej spodbujanje rasti in razvoja delovnih mest znotraj držav članic EU ter posledično izboljšanje kakovosti delovnega okolja. S tem ESS pomaga državam članicam pri spopadanju z globalnimi izzivi, pri čemer posebno pozornost namenja tistim deprivilegiranim skupinam, ki se zaradi svojih specifičnih lastnosti težje vključujejo na trg delovne sile (eu-skladi.si).

Sredstva iz ESS so posamezni državi dodeljena na podlagi programskih dokumentov, ki jih morajo članice pripraviti v skladu z regulativami EU. V njih so opredeljeni operativni programi in projekti z različnih področij izvajanja kohezijske politike. Slovenija tako za namen spodbujanja enakih možnosti zaposlovanja pripravi Operativni program za razvoj človeških virov za posamezna programska obdobja. Pri tem je bilo v programskem obdobju 2007-2013 dodeljenih 755.699.370 evrov sredstev iz ESS (eu-skladi.si).

3.3 Socialno podjetništvo

V okviru prej omenjenega operativnega programa je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v letih 2009–2013 izvajalo projekt Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva.

Socialna podjetja obstajajo v vseh državah članicah, a niso povsod enako organizirana, modeli socialnih podjetij se tako med državami razlikujejo. Glavna lastnost socialnega podjetništva je, da prevzema prvine podjetništva, a ne sledi logiki lastniškega kapitala. Kovačeva pri tem izpostavlja, da je socialno podjetništvo namenjeno predvsem delovni integraciji, socialnim storitvam in razvoju lokalnih skupnosti v manj razvitih regijah (Kovač 2010, 13).

Zidarjeva in Rihterjeva pojasnjujeta, da je pomembno, da vsako socialno podjetje sledi temeljnemu načelom in ciljem, ki so usmerjeni k zadovoljevanju potreb svojih članov in skupnosti, ter pri tem poudarjata predvsem postavljanje širših družbenih ciljev pred ustvarjanje dobička (Zidar in Rihter 2010, 66). S tem se strinja tudi Slapnik, ki trdi, da

je osnovni namen socialnih podjetij, da služijo svojim članom in družbenem okolju, pri tem pa za razliko od zasebnega/profitnega sektorja nimajo za glavni cilj ustvarjanje dobička (Slapnik 2010, 14). Kot pravi Kovačeva, je namreč glavni namen socialnih podjetij, da dobičke namenjajo lastnemu razvoju ali razvoju širše družbene skupnosti in ne kopičenju kapitala (Kovač 2010, 13). Zidarjeva in Rihterjeva ob tem kot temeljne prvine socialnega podjetništva poudarjata demokratično delitev dobička ter sledenje vrednotam, kot so avtonomija delovanja, demokratično odločanje in sodelovanje (Zidar in Rihter 2010, 66).

Socialno podjetje kot specifično obliko organizacije Slapnik uvršča v del takoimenovanega »tretjega sektorja« (ki ga pri nas pogosto imenujemo nevladni sektor), kamor ponavadi uvrščamo neprofitne organizacije (Slapnik 2010, 14). Kovačeva pa, na drugi strani, socialno podjetje razume kot posebno strukturo, ki spada nekje med javni in zasebni sektor in v osnovi deluje kot običajno podjetje, s to razliko, da pri svojem delovanju zasleduje socialne in okoljske cilje skupnosti (Kovač 2010, 13).

3.4 Vrednotenje javnih politik

Za izboljšanje javnopolitičnih programov, ugotavljanje njihove uspešnosti in učinkovitosti ter za boljše razporejanje resursov se v javnopolitičnem procesu pojavlja evalvacija oziroma vrednotenje (Weiss 1998, 5). Vrednotenje predstavlja zadnjo fazo javnopolitičnega procesa, v okviru katere oblikovalci javnih politik želijo ugotoviti, ali javne politike dosegajo zastavljene cilje ter s kakšnimi stroški in učinki (željenimi in neželjenimi) vplivajo na družbo (Dye 1995, 315). Kustec Lipicerjeva poudarja, da je vrednotenje pomembno, ker omogoča, da se lažje sprejme nadaljna usoda neke javne politike, saj vrednotenje oceni njeno delovanje in s tem njene dotedanje dosežke ter omogoči odločitev, ali se bo določena politika še naprej izvajala ali pa je čas za nove rešitve določenega problema (Kustec Lipicer 2009, 48).

Howlett in Ramish koncept javnopolitičnega vrednotenja razumeta kot fazo političnega procesa, v kateri je določeno, kako se je posamezna javna politika pravzaprav odrezala v praksi (Howlett in Ramesh 2003, 207). Obenem navajata Gerstona, ki pravi: *»javnopolitična evalvacija ocenjuje učinkovitost javnih politik v smislu njenih namenov in rezultatov«* (Gerston v Howlett in Ramesh 2003, 207). Hogwood in Gun pa

vrednotenje razumeta kot tisto, kar se zgodi z javno politiko po tem, ko je bila vzpostavljena (Hogwood in Gunn 1984, 219).

Ker ni dovolj, da se sprejemajo zakoni, vzpostavi birokracija in porabi denar, da se dosežejo posamezni učinki reševanja določenega problema, je po mnenju Dya pomembno, da se politični odločevalci zavedajo pomembnosti prepoznavanja rezultatov in učinkov javnih služb ter različnih socialnih programov. Politične odločevalce zanima, kaj so dosegli. Zakaj potrebujemo določene programe? Koliko stanejo? Kakšne so kratkoročne in dolgoročne posledice? Ali obstajajo učinkovitejše rešitve za podobne rezultate? Kako pametno izbrati med programi z različnimi družbenimi cilji? S tem politični odločevalci lažje, bolj učinkovito in bolj preudarno odločajo o nadaljnji usodi določene javne politike (Dye 1976, 95–96).

4 EVALVACIJA

4.1 Socialno podjetništvo - cilji Evropske Unije in Republike Slovenije

Evropska Unija je na podlagi prenovljene Lizbonske strategije sprejela Integrirane smernice za rast in delovna mesta (2005–2008), v okviru katerih predvideva implementiranje zaposlitvenih politik za doseganje polne zaposljivosti v državah članicah, izboljšanje kvalitete in produktivnosti na delovnem mestu ter ojačanje socialne in teritorialne kohezije. Integrirane smernice med drugim pozornost namenjajo tudi vključevanju na trg dela za vse, tudi za deprivilegirane družbene skupine, ter razvoju novih zaposlitvenih možnosti in oblik zaposlovanja, kamor spada tudi socialno podjetništvo (Guidelines for the employment policies of the Member States).

Smernice so bile pomembna podlaga za pripravo Operativnega programa človeških virov (OP RČV), ki ga je pripravila vlada RS za obdobje 2007–2013. OP RČV je skupni dokument vlade RS in EU, ki je sprejet na predlog države po uskladitvi z Evropsko komisijo (EK). Namen OP RČV je usmeritev finančnih sredstev evropskih skladov ter drugih finančnih virov EU v trajnostni razvoj in gospodarsko približevanje kriterijem in smernicam EU. Pomemben del programa predstavlja tudi pospeševanje in

izboljšanje rasti zaposlovanja. S pomočjo OP RČV tako Slovenija uresničuje skupne EU cilje ter cilje lastnega nadaljnega razvoja (OP RČV 2007–2013).

Pomemben del OP RČV torej predstavlja spodbujanje zaposlovanja in enakih možnosti. Cilji OPR ČV so:

- zagotoviti zaposlitev in socialno vključenost za vse ter preprečevanje kakršnekoli oblike diskriminacije na trgu dela in obenem izboljšanje zaposljivosti ranljivih skupin;
- omogočiti ustrezno kvaliteto delo, produktivnost na delovnem mestu, socialno kohezijo in vključenost v družbo;
- izvesti programe s spremenjeno politiko zaposlovanja in s spodbudami za izobraževanje in usposabljanje;
- spodbuditi dodatno izobraževanje in usposabljanje;
- ozavestiti javnosti in spodbuditi delodajalce k odpravi diskriminatornosti pri zaposlovanju ter s tem še dodatno prispevati k zaposlovanju ranljivih skupin (OP RČV 2007–2013).

OP RČV tako kot del načrta predvideva tudi pospeševanje socialne vključenosti ranljivih skupin ter spodbujanje novih, inovativnih oblik zaposlovanja. V okviru 4. razvojne prioritete in 4.1 prednostne usmeritve kot specifične cilje določa:

- *»omogočiti dostop do zaposlitve in usposabljanja ranljivim ciljnim skupinam z razvojem socialnega in drugih inovativnih oblik podjetništva, ki odpirajo nova delovna mesta in širijo druge storitve javnega pomena«;*
- *»spodbuditi enake možnosti ter socialno vključenost med mladimi, zlasti v okviru sistema vzgoje in izobraževanja«;*
- *»okrepiti ozaveščenost javnosti o enakih možnostih kot pozitivni družbeni vrednoti in spodbuditi delodajalce k odpravi diskriminatornih praks pri zaposlovanju« (OR RČV 2007–2013).*

OP RČV tako ne predvideva konkretnih ciljev za socialno podjetništvo, cilji so bolj osredotočeni na socialno vključevanje ranljivih skupin ter iskanje novih načinov in oblik zaposlovanja. OP RČV tako poudarja pomen socialnega podjetništva kot inovativnega pristopa za spodbujanje zaposlovanja ranljivih ciljnih skupin in način za

spodbujanje tistih storitev, ki so izrinjene s trga dela, so pa koristne za lokalno okolje in družbeno blaginjo. Kljub temu je socialno podjetništvo v OP RČV omenjeno le kot ena izmed oblik novih načinov zaposlovanja, ni pa mu namenjena posebna pozornost, s katero bi bili določeni konkretni cilji, načini, specifikacije in načela, po katerih naj bi se oblikovalo in izvajalo spodbujanje socialnega podjetništva. Tako konkretni načini, s katerimi bi dosegli zastavljene cilje v času omenjene razvojne prioritete, niso opredeljeni.

Pred oblikovanjem prvega javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva vlada ni sprejela nobenih strateških dokumentov, ki bi se konkretno navezovali na socialno podjetništvo. V nekaterih dokumentih je vlada sicer omenjala socialno podjetništvo kot novo, inovativno obliko zaposlovanja, ki ji je treba nameniti dodatno pozornost, ni bil pa v tistem obdobju sprejet noben dokument, ki bi se navezoval konkretno na socialno podjetništvo. Zakon o socialnem podjetništvu je bil sprejet šele v začetku leta 2011, Strategija vlade za socialno podjetništvo pa je bila izdana šele leta 2013. Slapnik meni, da bi morala država bolj konkretno oblikovati programe in ukrepe, s katerimi bi pospešila razvoj prvin socialnega podjetništva (mladi.si).

Kljub temu, da je vlada Strategijo za socialno podjetništvo izdala šele leta 2013, ko je bil prvi projekt Spodbujanja socialnega podjetništva že zaključen, drugi pa se je ravno pričel izvajati, je vredno upoštevati glavne cilje, ki jih v zvezi s socialnim podjetništvom navaja strategija, saj s tem lahko ugotovimo, ali so projekti, ki jih izvajata pristojno ministrstvo in EU, v skladu s pogledi in načrti države glede socialnega podjetništva.

Glavni cilji strategije so: *»povečanje prepoznavnosti socialnega podjetništva in vedenje o načelih socialnega podjetništva, nadgradnja obstoječega podpornega okolja za podjetništvo, spodbujanje zaposlovanja ranljivih skupin na trgu dela«* (Strategija razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013–2016).

Vidimo lahko, da se cilji strategije, ki jo je vlada izdala leta 2013, ne razlikujejo prav veliko od tistih iz OP RČV 2007–2013. Se pa vlada zaveda nekaterih pomanjkljivosti in nejasnosti pri izvajanju praks socialnega podjetništva pri nas. Tako sama strategija navaja tudi nekatere slabosti in izzive, ki so se pojavili pri izvajanju prvega razpisa za

Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva. Med drugim na primer opozarja na premajhno fleksibilnost klasičnih primerov aktivne politike zaposlovanja, pomanjkanje finančnih spodbud za zagon in vzpostavitev socialnih podjetij, pomanjkanje podjetniških znanj in znanj trženja med osebami, zaposlenimi v socialnih podjetjih, ter nizko motiviranost oseb iz ranljivih ciljnih skupin za sodelovanje v aktivnostih projektov (Strategija razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013–2016).

Da ima Slovenija probleme pri zagonu dobrih praks socialnih podjetij, je s svojim poročilom opozorila tudi OECD, ki je leta 2010 pripravila poročilo za *»Izboljšanje socialne vključenosti na lokalni ravni prek socialne ekonomije«*, s katerim je opozorila, da so glavni problemi razvoja socialnega podjetništva v Sloveniji: konceptualna zmeda, pomanjkanje podjetniških sposobnosti in znanj pri organiziranju socialnih podjetij, nejasno opredeljena vloga in pomen socialne ekonomije v slovenskem socialnem sistemu, diskriminacija nekaterih ranljivih ciljnih skupin ter nizka raven komuniciranja med izvajalci socialne ekonomije in državo (Strategija razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013–2016).

Z nekaterimi pomanjkljivostmi se strinja tudi Slapnik, ki vidi probleme socialnega podjetništva pri nas predvsem v nezmožnosti samostojnega financiranja posameznih socialnih podjetij, kar sam pripisuje predvsem neustreznosti sistema podpornih instrumentov, ki naj bi pripomogli k vzpostavitvi in razvoju socialnega podjetništva pri nas (mladi.si).

4.2 Cilji razpisa Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva

Glede na to, da pred pripravo prvega javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva še ni bilo zakona oziroma kakršnegakoli dokumenta, ki bi se navezoval na socialno podjetništvo, so se oblikovalci prvega javnega razpisa pri pripravi zanašali predvsem na dokumente, ki posredno ali neposredno omenjajo pomen novih oblik zaposlovanja ter vključevanja ranljivih skupin. Pri oblikovanju razpisa so tako upoštevali Strategijo razvoja Slovenije iz leta 2005, ki predvideva prizadevanja za boljšo zaposljivost težje zaposljivih skupin ter prenos ciljev Lizbonske strategije v nacionalno okolje. Pri oblikovanju razpisa sta bila upoštevana tudi Načrt priprave

Državnega razvojnega programa 2007–2013 in Nacionalni strateški referenčni okvir (NSRO), ki sta postavila okvir za celovito razvojno strategijo Slovenije in porabo sredstev kohezijske politike v RS. Konkretno podlago za oblikovanje pa je predstavljal predvsem OP RČV 2007–2013, ki je predvideval: *»dostop do zaposlitve in usposabljanja ranljivim skupinam z razvojem socialnega in drugih inovativnih oblik podjetništva, ki ustvarjajo nova delovna mesta ter širijo socialne in druge storitve javnega pomena«* (Kavčič in Samec 2014).

Oblikovalci razpisa so tako kot glavni namen določili podporo projektom, ki bodo razvijali tržne dejavnosti in ustvarjali delovna mesta za ranljive ciljne skupine. Javni razpis je bil namenjen razvoju novih in širitvi obstoječih tržnih dejavnosti, usposabljanju oseb iz ranljivih ciljnih skupin za vključevanje v dejavnosti ter ustvarjanju novih delovnih mest za osebe iz ranljivih ciljnih skupin (Javni razpis za Spodbujanje razvoja razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija).

Konkretni cilji javnega razpisa je bil:

- podpreti do 10 projektov, ki bi s širitvijo dejavnosti omogočili usposabljanje vsaj 150 oseb iz ranljivih ciljnih skupin ter za najmanj obdobje enega leta zagotovili zaposlitev za polni delovni čas 25 % oseb iz ranljivih ciljnih skupin, bi bile vključene v izvajanje projekta (Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija).

Tako v OP RČV kot tudi v javnem razpisu ni opredeljenih nobenih tržno-ekonomskih smernic oziroma podjetniških ciljev, nikjer ni navednih nobenih podjetniških načel, ki naj bi jih zasledovala socialna podjetja, kar se je izkazalo za velik problem, predvsem po koncu sofinanciranja projektov, saj izvajalci niso bili več sami zmožni finančnega bremena izvajanja projektov (MDDSZ: mladi.si).

4.3 Predstavitev projekta Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva

Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva je bil namenjen spodbujanju zaposljivosti ranljivih ciljnih skupin, pri čemer ranljive ciljne skupine predstavljajo: osebe, starejše od 50 let, mladi do dopolnjenega 25. leta starosti brez ali z nizko stopnjo izobrazbe, pripadniki romske skupnosti, bivši odvisniki, ki so vključeni v

program rehabilitacije, bivši kaznjenci ter migranti in begunci (Kavčič in Samec 2010, 51).

Prav tako je bilo pomembno, da osebe, vključene v projekt, niso bile v rednem delovnem razmerju in so bile prijavljene na ZRSZ. Na javni razpis so se lahko prijavile vse osebe javnega prava, ki so izvajale neprofitno dejavnost in so imele jasno opredeljeno, da ves dobiček namenjajo razvoju osnovne dejavnosti. Projekt je bil skoraj v celoti financiran s strani EU, ki je namenila 85 % sredstev za projekte, ostalih 15 % pa je prispevala Republika Slovenija (RS) (Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija).

Tabela 4.1: Izbrani upravičenci

Upravičenec	Naziv projekta	Dodeljena sredstva
Šent	Turistična agencija za osebe s posebnimi potrebami - TURAG4ALL	228,117, 47 EUR
Mozaik	V sožitju narave in družb	196, 216, 00 EUR
BSC Kranj	Gastronomsko, kulturno in avtentično doživetje	249, 550, 00 EUR
Društvo Projekt Človek (DPČ)	Iz koša	238, 348, 40 EUR
Okoljsko raziskovalni zavod (ORZ)	Center ponovne uporabe	249, 500, 00 EUR
Kralji ulice	Stare stvari v novem obtoku	186, 680, 29 EUR
Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj (ZIK Črnomelj)	Specializirana mobilna služba za pomoč na domu	200, 000, 00 EUR
Centerkontura	Tovarna dela - vstop v svet dela	249, 201, 00 EUR
Biotehniška šola Rakičan	Izobraževanje in zaposlovanje ranljivih skupin	202. 386, 84 EUR

Vir: MZDDS (2013).

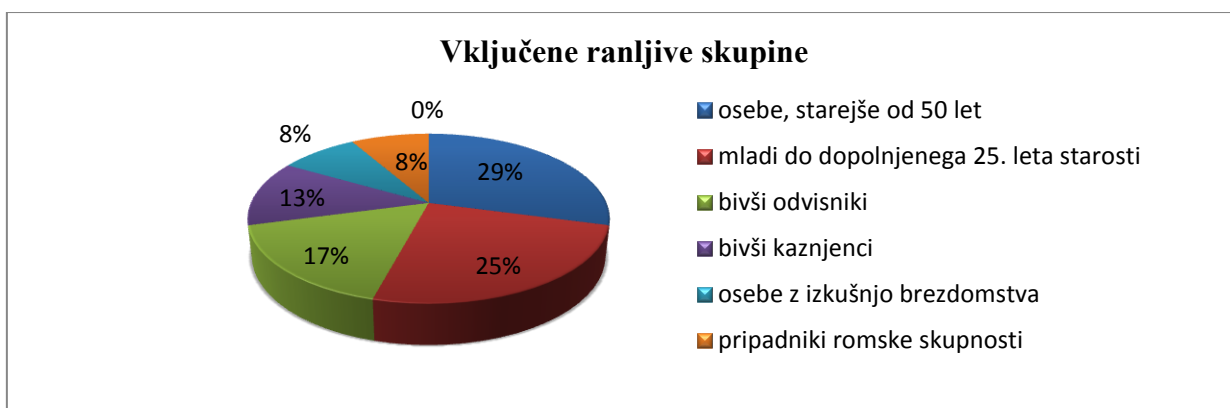
Ministrstvo je načrtovalo podpreti do 10 prijavljenih projektov in se je na koncu na podlagi prijav in razpoložljivih finančnih sredstev odločilo financirati 9 projektov, ki so se morali izvesti v obdobju 18–24 mesecev. Za projekte je bilo skupaj namenjenih

2.000.000 EUR. Upravičenci so bili skupaj s projektnimi partnerji izbrani s strani strokovne komisije, ki je ocenjevala vsakega izmed projektov glede na merila, določena v javnem razpisu. Ključna je bilo, da projekt prispeva k enakim možnostim na trgu dela za ciljne skupine, da spodbuja njihovo socialno vključenost ter da pripomore k razvoju socialnega podjetništva (Kavčič in Samec 2014: Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija).

Kot že omenjeno, je bil glavni cilj razpisa omogočiti usposabljanje vsaj 150 oseb iz ranljivih ciljnih skupin ter za najmanj obdobje enega leta zagotovili zaposlitev za polni delovni čas 25 % oseb iz ranljivih ciljnih skupin, ki so bile vključene v izvajanje projekta (Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija). Vsak izmed upravičencev pa si je zadal tudi samostojne cilje o številu vključenih oseb ter načrte o njihovi kasnejši zaposljivosti. Večina izmed projektov je tako predvidela usposabljanje približno 10–20 oseb iz ranljivih skupin v obdobju financiranja projekta ter zaposlitev 3–5 oseb za obdobje najmanj enega leta. Seveda so se konkretni cilji med projekti razlikovali.

4.4 Analiza izvajanja za ranljivo ciljno skupino

Graf 4.1: Vključene ranljive skupine

Vir: MZDDSZ (2013).

Večina izmed upravičencev je omogočila dostop do zaposlitve več kot eni ranljivi skupini (Priloga Č). Tako je bila večina projektov namenjena ciljnim skupinam na

splošno in ne le eni konkretni specifični ciljni skupni. Pri tem prevladuje predvsem vključevanje oseb, mlajših od 25 let, brez ali z nizko stopnjo izobrazbe, ter oseb, starejših od 50 let, s tem da se nekateri specifično osredotočajo na podskupine (tako Šent vključuje osebe z motnjami v duševnem zdravju, Kralju ulice pa osebe z izkušnjo brezdomstva). Vidimo lahko, da je kar 6 projektov namenjenih osebam, mlajšim od 25 let brez ali z nizko stopnjo izobrazbe, 7 projektov vključuje osebe, starejše od 50 let, 4 projekti vključujejo bivše odvisnike, 3 projekti vključujejo bivše kaznjence, 2 projekta vključujeta osebe z izkušnjo brezdomstva ter 2 projekta vključujeta Rome. Pri čemer je, kot že prej omenjeno, treba upoštevati, da so nekatere ranljive skupine vključene v več projektov.

Tabela 4.2: Število v usposabljanje vključenih oseb iz ranljivih ciljnih skupin po posameznih projektih

Upravičenec	Cilj	Končno stanje
Šent	10	10
Mozaik	12	13
BSC	20	2
DPČ	10	10
ORZ	najmanj 10, največ 20	11
Kralji ulice	12	13
ZIK Črnomelj	15	15
Centerkontura	20	14
Biotehniška šola Rakičan	najmanj 10, največ 20	14
Skupaj	najmanj 119, največ 139	102

Vir: MZDDSZ (2013).

Kot je razvidno iz zgornje tabele, je večina upravičencev v svojih projektih dosegla zeleni cilj vključenosti ranljivih skupin v usposabljanje. Cilja nista dosegla samo Centerkontura ter BSC, s katero pa je bila zaradi neizpolnjevanja obveznosti prekinjena pogodba že med izvajanjem (MDDSZ). Tako lahko rečemo, da je bil cilj usposabljanja ranljivih skupin v projektih uspešno dosežen.

Tabela 4.3: Število ustvarjenih delovnih mest za obdobje najmanj enega leta

Upravičenec	Cilj	Končno stanje
Šent	3	3
Mozaik	3	3
BSC	15	2
Društvo Projekt Človek	3	3
ORZ	3, oz. 25 % vključenih	3
Kralji ulice	3	3
ZIK Črnomelj	4, oz. 26,6 % vključenih	4
Centerkontura	5	5
Biotehniška šola Rakičan	3, oz. 25 % vključenih	4
Skupaj	42	30

Vir: MZDDSZ (2013).

Kot lahko vidimo v zgornji tabeli, so prav vsi upravičenci, razen BSC (prekinitev pogodbe), dosegli zastavljen cilj števila ustvarjenih zaposlitev za obdobje najmanj enega leta. Šola Rakičan je celo zaposlila eno osebo več od predvidenih. Cilj zaposlitev za obdobje enega leta za ranjive skupine je bil torej pri upravičencih uspešno dosežen.

Tabela 4.4: Št. ustvarjenih delovnih mest po končanem obdobju enoletne zaposlitve

Upravičenec	Cilj	Končno stanje
Šent	/	1
Mozaik	0	1
BSC	8	1
DPČ	0	1
ORZ	3	5
Kralji ulice	0	3
ZIK Črnomelj	3	4
Centerkontura	/	2
Biotehniška šola Rakičan	0	3
Skupaj	14	21

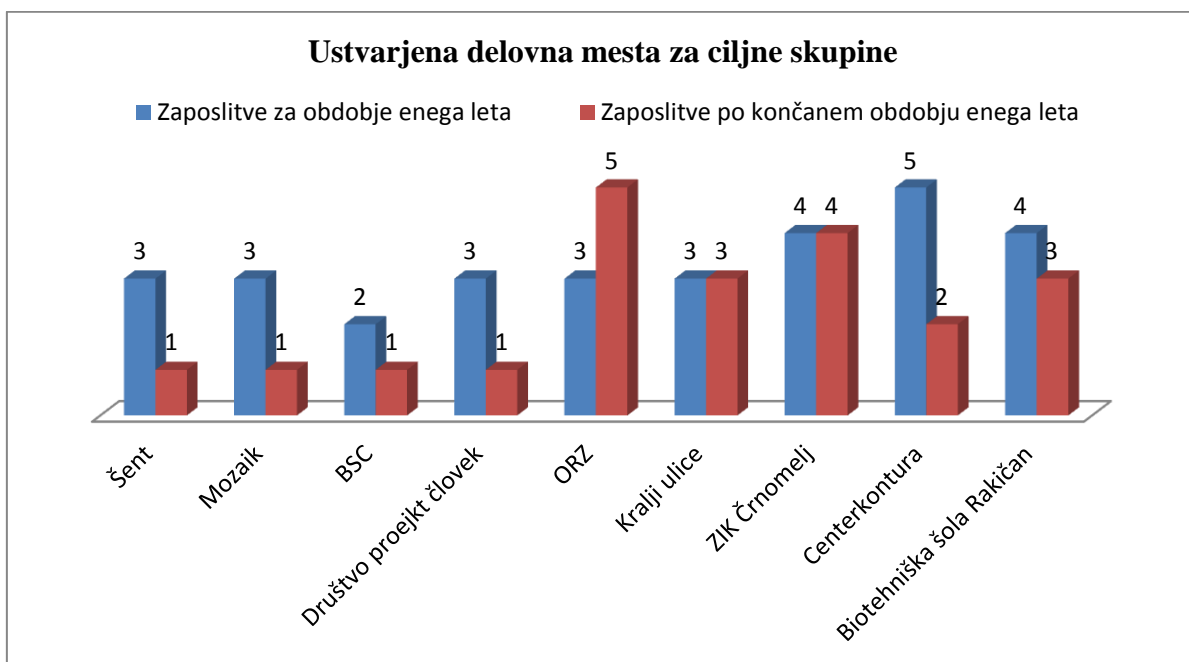
Vir: MZDDSZ (2013).

Zgornja tabela prikazuje, koliko delovnih mest za ranljive ciljne skupine se je ohranilo po končanem obdobju enega leta zaposlenosti. Pri tem je treba upoštevati, da gre za podatke iz leta 2013, ko se je razpis nehal izvajati, in je sedaj lahko stanje drugačno. Poleg tega je potrebno upoštevati, da so tisti, ki niso ohranili zaposlitve na projektu, vseeno zaposlitev lahko našli drugje, za kar pa ne obstajajo dostopni podatki.

Vidimo lahko, da so bili tudi cilji zaposlenosti po končanem obdobju enega leta uspešno izvedeni. Vsi projekti, razen BCS, s katerimi je bila prekinjena pogodba, so dosegli zastavljene cilje, oziroma jih presegli, saj so prav vsi omogočili več zaposlitev za obdobje več kot enega leta, kot je bilo predvideno.

Lahko tudi pogledamo razmerje med zaposlitvami za obdobje enega leta in tistimi, ki so se ohranile po koncu omenjenega obdobja. Vidimo lahko, da so vse zaposlitve ohranili Kralji ulice, ki so od takrat omogočili še dve dodatni delovni mesti in imajo sedaj pet zaposlenih (Šribar 2014), ter ZIK Črnomelj. Ostali so ohranili po eno delovno mesto, razen Centerkonture, ki je ohranil dve delovni mesti ter Biotehniške šole Rakičan, kjer so se ohranila tri delovna mesta.

Graf 4.2: Ustvarjena delovna mesta za ciljne skupine

Vir: MZDDSZ (2013).

Potrebno je upoštevati, da so podatki iz leta 2013, in da razen za Kralje ulice, kjer se je število zaposlitev še povečalo, ostalih podatkov nisem dobila. Kljub temu lahko ugotovim, da so bili cilji, določeni na razpisu in posameznih projektih, glede vključenosti ranljivih skupin v usposabljanje in ustvarjanje novih delovnih mest za te osebe, uspešno doseženi, saj so jih dosegli prav vsi upravičenci, razen BSC, s katerim pa je bila predčasno prekinjena pogodba.

4.5 Finančna analiza projekta

Ministrstvo je namenilo skupaj 2.000.000 EUR za financiranje projekta, pri tem je posamezni upravičenec lahko zaprosil za sredstva v višini od 150.000 EUR do 200.000 EUR. Omejitev 200.000 EUR je bila postavljena zaradi pravila »de minimis«, ki določa, da posamezni prijavitelj v treh letih ne sme prejeti več kot 200.000 EUR. Ministrstvo je nato kot najvišji znesek financiranja za posameznega upravičenca določilo 250.000 EUR, saj se dodatek za prevoz in aktivnost ne štejeta v pravilo »de minimis«, poleg tega pa pri projektu sodeluje več projektnih partnerjev (MDDSZ: Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija).

Projekt je bil skoraj v celoti financiran s strani EU, ki je namenila 85 % sredstev za posamezni projekt, ostalih 15 % pa je prispevala RS (Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija).

Tabela 4.5: Višina dodeljenih sredstev posameznim projektom

Upravičenec	Skupna višina sredstev	Sredstva ESS	Sredstva RS
Šent	228,117, 47 EUR	193, 899, 85 EUR	34, 217, 62 EUR
Mozaik	196, 216, 00 EUR	166, 783, 60 EUR	29, 432, 40 EUR
BSC	249, 550, 00 EUR	212, 117, 50 EUR	37, 432, 50 EUR
DPČ	238, 348, 40 EUR	202, 596, 14 EUR	35, 753, 26 EUR
ORZ	249, 500, 00 EUR	212, 075, 00 EUR	37, 425, 00 EUR
Kralji ulice	186, 680, 29 EUR	158, 678, 25 EUR	28, 002, 04 EUR
ZIK Črnomelj	200, 000, 00 EUR	170, 000, 00 EUR	30, 000, 00 EUR
Centerkontura	249, 201, 00 EUR	211.820,85 EUR	37.380,15 EUR
Biotehniška šola Rakičan	202. 386, 84 EUR	172, 028, 81 EUR	30, 358, 03 EUR

Vir: MZDDSZ (2013).

Tabela 4.6: Višina dodeljenih sredstev glede na višino porabljenih sredstev

Upravičenec	Višina prvotno dodeljenih sredstev	Sprememba z aneksi	Višina porabljenih sredstev	Odstotek porabljenih sredstev
Šent	228,117, 47 EUR	225.341,59 EUR	225.341,59 EUR	100 %
Mozaik	196, 216, 00 EUR	193.084,40 EUR	192.523,32 EUR	99,70 %
BSC	249, 550, 00 EUR	38.724,08 EUR	38.724,08 EUR	100 %
DPČ	238, 348, 40 EUR	211.903,99 EUR	210.806,33 EUR	99,50 %
ORZ	249, 500, 00 EUR	239.569,13 EUR	237.891,58 EUR	99,30 %
Kralji ulice	186, 680, 29 EUR	185.960,44 EUR	185.490,27 EUR	99,70 %
ZIK Črnomelj	200, 000, 00 EUR	199.465,83 EUR	199.465,83 EUR	100 %
Centerkontu ra	249, 201, 00 EUR	239.953,49 EUR	236.462,18 EUR	98,50 %
Biotehniška šola Rakičan	202. 386, 84 EUR	202.386,84 EUR	185.196,54 EUR	91,50 %

Vir: MZDDSZ (2013), Priloga D.

Iz zgornje tabele je razvidno, da nobeden izmed upravičencev ni porabil celotne količine dodeljenih sredstev, kljub temu pa so se znesku vsi močno približali. Pri tem je seveda treba opozoriti, da se je višina prvotno dodeljenih sredstev med obdobjem izvajanja zaradi različnih razlogov spreminjala. Kot je bilo navedeno že na začetku poglavja, je bilo za razpis namenjenih 2.000.000 EUR sredstev, nato pa je bilo na podlagi izbranih projektov upravičencem dodeljenih 1.813.429, 71 EUR ter z različnimi aneksi zmanjšano na 1.736.389,79 EUR. Iz zgornje tabele lahko razberemo, da se je ob

koncu izvajanja javnega razpisa porabilo 1.711.901,72 EUR, kar pomeni, da je ostalo 24.488,07 EUR neporabljenega denarja.

Višina izčrpanih sredstev nam pove, ali so projekti sledili finančnim ciljem in okvirjem, ki so si jih zadali pred izvajanjem projekta. Tako lahko vidimo, ali so upravičenci in ministrstvo realno predvideli potek izvajanja posameznih projektov. Eden izmed kazalnikov uspešne izvedbe projekta je tudi višina porabljenih sredstev za izvajanje projekta.

4.6 Pogled v prihodnost

Že pred samim zaključkom izvajanja projektov prvega javnega razpisa za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pričelo s pripravo novega razpisa, namenjenega socialnemu podjetništvu, Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2, ki je bil prav tako oblikovan na podlagi OP RČV 2007–2013. Splošni nameni in cilji projekta so bili enaki tistim iz prvega javnega razpisa, so se pa spremenili nekateri konkretni cilji ter pogoji prijave na razpis, kar se vidi v spodnji tabeli.

Tabela 4.7: Razlike med prvim in drugim javnim razpisom za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva

Razlika	Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva	Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2
Projektni partnerji	obvezno vsaj 1	neobvezno, toda zaželeno
Izkušnje z ranljivo sk.	mora imeti	ne nujno, a zaželeno
Predhodno izvajanje projektov	vsaj en izveden projekt (vsaj 50.000 EUR)	predhodna izvedba projektov ni pogoj
Poslovni načrt	predložitev ni potrebna	obvezen
Trajanje projekta	18–24 mesecev	24–36 mesecev
Višina sredstev razpisa	2.000.000 EUR	4.500.000 EUR
Višina sredstev posameznega projekta	150.000 do 200.000 EUR	Do 300.000 EUR
Cilji projekta	za polni delovni čas za vsaj 1 leto zaposliti vsaj 25 % vključenih oseb	zaposlitev za polni delovni čas za vsaj 3 osebe za obdobje najmanj 18 mesecev ali zaposlitev 6 oseb za polovični delovni čas za enako obdobje

Vir: MZDDSZ (2013): Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija (2009): Razpisna dokumentacija za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2 (2013).

Iz zgornje tabele tako lahko razberemo, da se pojavljajo določene razlike med prvim in drugim javnim razpisom. Na prvem javnem razpisu tako ni bilo potrebno priložiti poslovnega načrta za projekt, medtem ko je bila njegova priložitev v drugem javnem razpisu obvezni pogoj (Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija, Razpisna dokumentacija za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2).

Namen predložitve poslovnega načrta je bil spodbujanje tržne naravnosti projektov, saj se je izkazalo, da so bili projekti prvega razpisa premalo tržno in podjetniško

usmerjeni, kar je postalo vidno proti koncu izvajanja razpisa, ko večina izmed projektov ni bila zmožna samostojnega financiranja (MDDSZ: mladi.si).

Na problem pomanjkanja podjetniških vizij in sposobnosti pri organiziranju socialne ekonomije v Sloveniji je v svojem poročilu iz leta 2010 opozarjala tudi OECD. Zaveda pa se ga tudi vlada, ki je v Strategiji za razvoj socialnega podjetništva 2013–2016 opozarjala na pomanjkanje podjetniških idej in znanj trženja (Strategija za razvoj socialnega podjetništva 2013–2016). Lahko vidimo, da se tako vlada kot tudi oblikovalci razpisov zavedajo pomanjkljivosti in jih v nadaljnjih projektih želijo odpraviti, na kar kaže tudi obvezna predložitev poslovnega načrta kot pogoj za dodelitev sredstev na javnem razpisu Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2. Ali je ukrep dovolj uspešen in učinkovit, pa se bo pokazalo ob koncu izvajanja javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2.

Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2 je bil, tako kot prvi, oblikovan na podlagi OP RČV 2007–2013. Vlada RS je (z uskladitvijo z EU) za novo programsko obdobje 2014–2020 pripravila nov Operativni program razvoja človeških virov: OP RČV 2014–2020 (javno je dostopna delovna verzija programa).

Eden izmed specifičnih ciljev operativnega programa za programsko obdobje 2007–2013, 4. razvojne prioritete za enake možnosti in spodbujanje socialne vključenosti, je bil omogočiti dostop do zaposlitev in usposabljanja ranljivim ciljnim skupinam ter spodbujanje socialnega in drugih inovativnih oblik podjetništva (OP RČV 2007–2013), kjer je bilo socialno podjetništvo predstavljeno kot del ukrepa za spodbujanje enakih možnosti na trgu dela in krepite socialne vključenosti. Nova razvojna prioriteta za obdobje 2014–2020 pa socialno podjetništvo obravnava kot poseben cilj in mu namenja še več pozornosti ter ga navaja kot pomemben del razvojne prioritete. Predvsem je namen razvojne prioritete povečati obseg dejavnosti in zaposlitev v sektorju socialnega podjetništva. Poleg tega socialnega podjetništva ne omenja le v okviru vključevanja ranljivih ciljnih skupin, tako kot je to navajala razvojna prioriteta za obdobje 2007–2013, ampak predvideva povezanost ukrepov za razvoj socialnega podjetništva z ukrepi na področju povečevanja konkurenčnosti. Tako sedanja razvojna prioriteta cilja na zagotovitev večje zaposlenosti v sektorju socialnega

podjetništva. Tako naj bi bilo do leta 2023 v tem sektorju zaposlenih najmanj 1200 ljudi (OP RČV 2007–2013: OP RČV 2014–2020).

Kot sem že omenila, v Sloveniji pred pripravo javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva ni bil sprejet noben zakonski okvir, ki bi se nanašal na omenjeni pojem. Vlada je Zakon o socialnem podjetništvu sprejela šele leta 2011, v Uradnem listu pa je bil objavljen 18.3.2011 (ZsocP).

Od sprejetja Zakona o socialnem podjetništvu se je v Sloveniji kot socialno podjetje registriralo 46 podjetij (MDDSZ). Obenem se moramo zavedati, da se evidenca iz meseca v mesec spreminja in nekatere organizacije kljub temu, da niso uradno registrirane kot socialna podjetja, izvajajo dejavnosti in projekte v skladu z načeli socialnega podjetništva, saj se jim sama registracija zaradi drugih dejavnosti, ki jih izvajajo poleg socialnega podjetništva, ne izplača (MDDSZ: Šribar 2014).

Slapnik opozarja, da v državah EU sektor socialne ekonomije zaposluje v povprečju že 10 % vseh zaposlenih, pri nas ta odstotek znaša šele 1 %, zato meni, da imamo v Sloveniji pri zagotavljanju delovnih mest na področju socialnega podjetništva še veliko neizkoriščenega potenciala in bi z ustreznimi podpornimi ukrepi in učinkovito strategijo razvoja socialnega podjetništva lahko v tem sektorju zagotovili tudi do 50.000 novih delovnih mest (mladi.si).

Slapnik tudi poudarja, da se je pri nas do sedaj razvijalo le socialno podjetništvo tipa B, ki predvideva zaposlovanje težje zaposljivih skupin in v sklopu katerega so se izvajali javni razpisi, financirani s strani ESS, ni pa se razvijalo socialnih podjetij tipa A, ki so v svetu že uspešno razširjena ter povsem poslovno naravnana. Hkrati verjame, da se bo to v prihodnjem programskem obdobju spremenilo (mladi.si).

Sam kot glavne izzive in rešitve za spodbuditev socialnega podjetništva pri nas vidi v razvoju združitvenih poslovnih modelov ter razvoju socialno-podjetniških prvin in upravljanja socialnih podjetij, ki poleg uspešnega poslovanja zahteva tudi dobro obvladovanje socialnih kompetenc. Pri tem Slapnik kot eno izmed glavnih pomanjkljivosti Slovenije vidi pomanjkanje etičnega bančništva, ki je v Evropi že zelo dobro razvito in za katerim slovenski bančni sektor še močno zaostaja (mladi.si).

4.7 Projekti po končanem financiranju

Med projekti, ki so bili izvedeni s pomočjo prvega javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, se je do junija 2014 kot socialno podjetje uradno registriral samo Center ponovne uporabe, projekt, ki ga je izvajal Okoljsko raziskovalni zavod (ORZ). Projekt se financira s sredstvi drugega javnega razpisa za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva in se izvaja kot nadgradnja prvotnega projekta, čeprav je Center ponovne uporabe tu le partner projekta, glavni izvajalec pa je druga organizacija (MZDDSZ).

Kljub temu to ne pomeni, da se ostali projekti ne izvajajo. Tako na primer Kralji ulice še vedno vodijo svoj projekt »second hand« trgovine Stara roba nova roba, le da se le-ta financira iz lastnih sredstev in prihrankov (Šribar 2014). Prav tako še vedno deluje projekt Centerkonture Tovarna dela – vstop v svet dela, ki se je uspešno realiziral z Gostilno dela, ki obratuje tudi po končanem financiranju (eu-skladi.si), ter ZIK Črnomelj, ki svoj projekt Specializirane mobilne službe za pomoč na domu izvaja tudi po koncu financiranja (MDDSZ).

Projekt društva Šent ni bil financiran s strani drugega javnega razpisa, kljub temu se je projekt po koncu financiranja še vedno izvajal in sicer s sodelovanjem projektne partnerja Zavoda Premiki, ki je turistična agencija, ki deluje po načelih socialnega podjetništva (MDDSZ).

Društvo Mozaik se je prijavilo tudi na drugi razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva in tako še naprej vodi projekt z nekaj nadgradnje (MDDSZ).

Projekta BSC in Društva Projekt Človek nista financirana s sredstvi drugega razpisa, niti se ne izvajata več v okviru drugega projekta ali samostojno (MDDSZ).

Prav tako se ne izvaja več projekt, ki ga je vodila Biotehniška šola Rakičan, so pa osebe iz ranljive ciljne skupine, ki so bile vključene v usposabljanje, ustanovile svoje društvo, ki sedaj na drugem javnem razpisu sodeluje kot projektni partner s podobno vsebino kot jo je imel prvi projekt - pridelavo zelišč (MDDSZ).

Slapnik kot problem neuspešnosti izvajanja nekaterih projektov po končanem obdobju financiranja vidi v tem, da se je predvidevalo, da je možno vzpostaviti dolgoročno

stabilno poslovanje že v dveh letih, kolikor so lahko ti projekti v skladu z razpisnimi pogoji trajali. V tradicionalnem podjetništvu je doba, v kateri se lahko kaže uspešnost posameznega projekta, približno 3–4 leta. Slapnik obenem dodaja, da so bili nosilci podobnih projektov večinoma nevladne organizacije, v katerih primanjkuje podjetniških izkušenj, ki predstavljajo predpogoj za dolgoročno uspešno poslovanje socialnih podjetij (mladi.si).

Prav tako Koresova vidi probleme uspešnega izvajanja projektov v pomanjkanju podjetniških znanj ter preveliki odvisnosti od sredstev javnega financiranja. Po njenem mnenju se namreč izvajalci aktivnosti socialnega podjetništva premalo zavedajo, da so javne finance le del financiranja, potrebnega za uspešen zagon dejavnosti, in da je večino kapitala pravzaprav potrebno pridobiti na trgu (Kores 2014).

5 SKLEP

S svojim diplomskim delom sem želela ugotoviti cilje in namene vlade RS in EU za razvoj socialnega podjetništva pri nas ter predvsem, kako je k razvoju socialnega podjetništva prispeval Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, ki ga je izvajal MDDSZ v letih 2009–2012. Želela sem predvsem ugotoviti, ali so bili cilji razpisa postavljeni v skladu s cilji EU in RS ter ali se je razpis izvedel v skladu z zastavljenimi načrti in cilji. Poleg tega me je zanimalo, kako so se projekti razvijali tudi po končanem financiranju ter kakšni so načrti in izzivi za socialno podjetništvo v prihodnje.

Rezultati moje evalvacijske analize kažejo, da so bili cilji, ki so si jih zastavili oblikovalci razpisa, postavljeni v skladu z dokumenti in smernicami, ki sta si jih v tistem obdobju zastavili EU in RS, čeprav je treba opozoriti, da pred oblikovanjem razpisa Zakon o socialnem podjetništvu še ni bil sprejet, prav tako ni bilo izdane Strategije za razvoj socialnega podjetništva, OP RČV 2007–2013 pa je socialno podjetništvo omenjal le kot del širše zastavljene politike socialnega vključevanja, ni pa navajal konkretnih načrtov in ciljev za njegov razvoj.

V svojem diplomskem delu sem si zastavila hipotezo: *Financiranje projekta Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva je sledilo zastavljenim ciljem projekta, saj je omogočilo večjo zaposljivost ranljivim ciljnim skupinam ter samostojno delovanje novonastalih socialnih podjetij.* Hipotezo lahko le delno potrdim, saj je projekt sledil ciljem, ki si jih je zastavil ter povečal zaposljivost ranljivih skupin na financiranih projektih, a po končanem financiranju veliko projektov ni bilo zmožnih samostojnega financiranja. Nekateri izmed njih so sicer ohranili ali nadgradili svoje dejavnosti s sodelovanjem na drugem javnem razpisu za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2 ali pa s pomočjo prihrankov in organizacij, v okviru katerih so se izvajali projekti, a dejstvo je, da samostojno financiranje za večino izmed njih še vedno predstavlja izziv.

Kot že omenjeno, konkretnih ciljev za razvoj socialnega podjetništva vlada in EU v Sloveniji pred oblikovanjem prvega javnega razpisa nista postavili. Če se torej osredotočim na svoje raziskovalno vprašanje »Kakšne cilje za spodbujanje socialnega podjetništva so si zastavili EU, vlada RS in oblikovalci razpisa?«, lahko s pomočjo svoje diplomske naloge ugotovim, da so se oblikovalci razpisa pri postavljanju ciljev nanašali predvsem na dokumente vlade in EU, kjer se socialno podjetništvo posredno ali neposredno omenja v kontekstu spodbujanja alternativnih oblik zaposlovanja in predvsem vključevanja deprivilegiranih družbenih skupin na trg dela. Oblikovalci razpisa so si predvsem na podlagi OP RČV 2007–2013 tako zadali konkretni cilj, ki je bil: financiranje najmanj 10 projektov, ki bodo s svojimi aktivnostmi socialnega podjetništva za delo usposobili vsaj 150 oseb iz ranljivih ciljnih skupin ter 25 % izmed njih omogočili zaposlitev za obdobje najmanj enega leta (Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva).

S svojim diplomskim delom sem želela dobiti tudi odgovor na vprašanje »Ali je bil projekt izveden v skladu s cilji razpisa?«. Ugotovila sem, da je bilo financiranih 9 projektov, kar je bilo v skladu z zastavljenimi cilji razpisa. V okviru financiranih projektov sta se usposobili 102 osebi iz ranljivih ciljnih skupin, za obdobje najmanj enega leta pa se jih je zaposlilo 30. Cilj je bil usposobiti 150 oseb iz ranljivih skupin, a je bilo nato glede na cilje in zmožnosti posameznih projektov predvideno, da se usposobi vsega skupaj največ 139 oseb, kar bi bilo doseženo, če se ne bi predčasno

prekinila pogodba z BSC. Prav tako se je za obdobje najmanj enega leta zaposlilo 25 % oseb, ki so bile vključene v usposabljanje. Z raziskovalnim vprašanjem »Koliko oseb iz ranljivih ciljnih skupin se je zaposlilo v času izvajanja projekta in koliko po njem?« sem ugotovila, da se je v času izvajanja projekta za obdobje najmanj enega leta zaposlilo 30 oseb, med katerimi je nato po končanem obdobju enega leta zaposlitev ohranilo 21 oseb.

Cilji, ki so si jih v razpisu zastavili njegovi oblikovalci, so bili uspešno doseženi, saj so vsi projekti, razen enega, s katerega izvajalcem je bila prekinjena pogodba, dosegli konkretne cilje, zastavljene v razpisu in na posameznih projektih. Kljub temu pa so se že med samim izvajanjem pojavile kritike, predvsem na račun prevelike odvisnosti projektov od finančnih sredstev ESS, saj večina projektov ni bila zmožna samostojnega financiranja po končanem obdobju javnega razpisa. Tega so se zavedli tudi oblikovalci razpisa, zato so v ta namen prilagodili pogoje prijave na razpis pri oblikovanju javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2, ki se izvaja v obdobju 2012–2015. Z raziskovalnim vprašanjem: »Ali so se pri oblikovanju drugega javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva upoštevale dobre in slabe prakse prejšnjega?« sem tako ugotovila, da so oblikovalci razpisa upoštevali nekatere kritike in pomankljivosti prejšnjega. Če so le-te res uspešno odpravljene, pa se bo pokazalo šele po zaključku izvajanja drugega javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva.

Kot že rečeno, sem s svojo diplomsko nalogo obenem želela pogledati v prihodnost razvoja socialnega podjetništva pri nas. Socialnemu podjetništvu se pri nas namenja vedno več pozornosti. V novi razvojni perspektivi OP RČV 2014–2020 ima socialno podjetništvo vidnejšo, natančneje opredeljeno vlogo, prav tako je bil leta 2011 sprejet Zakon o socialnem podjetništvu, vlada pa je leta 2013 oblikovala posebno Strategijo razvoja socialnega podjetništva, kar dokazuje, da socialno podjetništvo pridobiva na pomenu in vlogi v družbi.

Eden izmed posrednih ciljev socialnega podjetništva je pospešitev razvoja gospodarstva ter s tem novih delovnih mest in inovativnih načinov zaposlovanja. Socialno podjetništvo tako predstavlja način, s katerim se z načelom vračanja celotnega dobička nazaj v dejavnost razvijajo nove oblike gospodarske dejavnosti in ustvarjajo nova

delovna mesta. Pri tem lahko socialno podjetništvo razumemo na dva načina, kot poseben način vključevanja ranljivih družbenih skupin v delovno in poslovno okolje ali pa kot nov, inovativen način podjetništva, ki sicer sledi načelom in prvinam klasičnega, s to razliko, da se dobiček nameni razvoju in širjenju dejavnosti. Pri nas se je do sedaj razvijalo predvsem socialno podjetništvo, ki spada v B kategorijo socialnega podjetništva, njegov namen je predvsem vključitev ranljivih družbenih skupin na trg dela.

Tako na primer na eni strani Šribarjeva, kot predstavnica socialnega podjetja, vidi socialno podjetništvo predvsem kot posebno obliko, namenjeno ranljivim skupinam, katerega namen je predvsem njihova socialna vključenost in ne razvoj klasičnih tržno-ekonomskih aktivnosti. Na drugi strani pa Slapnik, država in tudi OECD opozarjajo, da so podjetniška načela in prvine predpogoj, ki ga morajo imeti tudi vsa socialna podjetja, če želijo uspešno voditi svojo dejavnost.

Tako največji izziv pri razvoju socialnega podjetništva pri nas v prihodnosti predstavlja razvoj in spodbujanje socialnih podjetij A kategorije ter omogočanje samostojnosti in neodvisnosti obstoječih socialnih podjetij, predvsem tistih B kategorije, ki so morda še vedno preveč odvisna od različnih finančnih pomoči javnih sredstev. Prav je, da se pri njihovem delovanju upošteva specifika določenih družbenih skupin, toda brez klasičnih prvin podjetništva in predvsem tržne naravnosti socialnih podjetij je težko pričakovati njihovo samostojnost in neodvisnost. Finančna pomoč, predvsem za zagon in vzpostavitev dejavnosti, je vsekakor potrebna, a hkrati je pomembno, da se socialna podjetja razvijajo v smeri samostojnosti in neodvisnosti od finančne pomoči države in EU.

6 LITERATURA

1. Dye, Thomas R. 1976. *Policy analysis: what governments do, why they do it and what difference it makes*. Alabama: The University of Alabama Press.
2. Dye, Thomas R. 1995. *Understanding Public Policy*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
3. EUR- Lex. 2005. *Guidelines for the employment policies of the Member States*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32005D0600> (11. junij 2014).
4. *EU-skladi.si*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/> (11. junij 2014).
5. --- 2009. *Letno poročilo 2009 o izvajanju Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/predpisi/letna-porocila/letna-porocila-o-izvajanju-operativnega-programa-razvoja-cloveskih-virov-za-obdobje-2007-2013> (11. junij 2014).
6. --- 2010. *Letno poročilo 2010 o izvajanju Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/predpisi/letna-porocila/letna-porocila-o-izvajanju-operativnega-programa-razvoja-cloveskih-virov-za-obdobje-2007-2013> (11. junij 2014).
7. --- 2011. *Letno poročilo 2011 o izvajanju Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/predpisi/letna-porocila/letna-porocila-o-izvajanju-operativnega-programa-razvoja-cloveskih-virov-za-obdobje-2007-2013> (11. junij 2014).
8. --- 2012. *Letno poročilo 2012 o izvajanju Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/predpisi/letna-porocila/letna-porocila-o-izvajanju-operativnega-programa-razvoja-cloveskih-virov-za-obdobje-2007-2013> (11. junij 2014).

- skladi.si/predpisi/letna-porocila/letna-porocila-o-izvajanju-operativnega-programa-razvoja-cloveskih-virov-za-obdobje-2007–2013 (11. junij 2014).
9. --- 2014. *Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/ostalo/operativni-programi/operativni-program> (20. junij 2014).
 10. Fink Hafner, Danica. 2007. *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 11. Hogwood, Brian W. in Lewis A. Gunn. 1984. *Policy Analysis for the Real World*. New York: Oxford University Press.
 12. Howlett, Michael in M. Ramesh. 2003. *Studying public policy: policy cycles and policy subsystems*. Toronto: Oxford University Press.
 13. Kavčič, Urška in Polona Samec. 2010. Evropski socialni sklad in socialna ekonomija v Sloveniji. V *Zbornik prispevkov, Strokovno tematska konferenca, Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 51–54. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.
 14. Kavčič, Urška in Polona Samec. 2014. Intervju z avtorico. Ljubljana, 23. junij.
 15. Kores, Dolores. 2014. Intervju z avtorico. Ljubljana, 4. avgust.
 16. Kovač, Zdenka Marija. 2010. Smo po dvajsetletnem prehodu iz enega enoumja v drugo sposobna preseči obstoječi model razvoja v Sloveniji? V *Zbornik prispevkov, Strokovno tematska konferenca, Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 8–14. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.

17. Kustec Lipicer, Simona. 2009. *Vrednotenje javnih politik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. *Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve*. Dostopno prek: <http://www.mddsz.gov.si/> (20. junij 2014).
19. --- 2014. *Evidenca socialnih podjetij*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/socialno_podjetnistvo/evidenca_so_p/ (11. junij 2014).
20. --- 2009. *Javni razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva – razpisna dokumentacija*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/socialno_podjetnistvo/ (3. junij 2014).
21. --- 2012. *Razpisna dokumentacija za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/evropski_socialni_sklad/ess_javni_razpisi_in_pozivi/jr_socialno_podjetnistvo/ (20. junij 2014).
22. --- 2009. *Rezultati javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/rezultati_javnega_razpisa.pdf (11. junij 2013).
23. --- 2013. *Strategija razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013–2016*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/socialno_podjetnistvo/ (3. junij 2014).
24. Mlad.si. *Intervju s Tadejem Slapnikom, generalnim sekretarjem Slovenskega foruma socialnega podjetništva*. Dostopno prek:

- <http://www.mlad.si/novica/1307-Intervju-s-Tadejem-Slapnikom,-generalnim-sekretarjem-Slovenskega-foruma-socialnega-podjetnistva> (20. junij 2014).
25. Mulec, Breda. 2008. *Kohezijska politika Evropske unije in problemi njene implementacije s posebnim poudarkom na Republiki Sloveniji in državah jugovzhodne Evrope*. Ljubljana: Založba Koščak.
26. Slapnik, Tadej. 2010. Pojem in razvoj socialnega podjetništva. V *Zbornik prispevkov, Strokovno tematska konferenca, Socialno podjetništvo - izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 14–22. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.
27. Služba vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. 2008. *Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/ostalo/operativni-programi/op-rcv.pdf> (11. junij 2014).
28. Šribar, Luna. 2014. Intervju z avtorico. Ljubljana, 19. junij.
29. Weiss, Carol H. *Evaluation: Methods for Studying Programs and Policies*. 1998. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall.
30. Wostner, Peter. 2005. *Kako do denarja EU*. Ljubljana: GV Založba d.o.o.
31. *Zakon o socialnem podjetništvu (ZsocP)*. Ur. I. RS 20/2011. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=102703> (20. junij 2014).
32. Zidar, Romana in Liljana Rihter. 2010. Vključevanje ranljivih skupin v programe socialnega podjetništva s perspektive socialnega dela. V *Zbornik prispevkov, Strokovno tematska konferenca, Socialno podjetništvo - izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 66–86. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.

PRILOGE

Priloga A: Intervju z Urško Kavčič in Polono Samec (MDDSZ)

1. Kakšni so bili nameni in cilji prvega javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva?

Javni razpis je bil pripravljen na tak način, da prispeva k doseganju ciljev OP RČV 2007–2013, natančneje 4. RP in PU 4.1. Eden izmed specifičnih ciljev 4. RP je omogočiti dostop do zaposlitve in usposabljanja ranljivim skupinam z razvojem socialnega in drugih inovativnih oblik podjetništva, ki ustvarjajo nova delovna mesta ter širijo socialne in druge storitve javnega pomena.

Namen javnega razpisa je bil financirati razvoj socialnega podjetništva, to je razvoj novih ali nadgradnjo obstoječih storitev in produktov s spremenjeno, ranljivim ciljnim skupinam prilagojeno politiko zaposlovanja, da se bodo lahko ustvarjala ranljivim ciljnim skupinam prilagojena delovna mesta.

Bistveno je bilo, da gre za razvoj dejavnosti, ki se izvajajo v skladu z načeli socialnega podjetništva in neprofitnosti ter da se v okviru dejavnosti vključuje in usposablja ranljive ciljne skupine (kar je že prvi korak na poti do uspešnega vključevanja ranljivih ciljnih skupin na trg dela) ter posledično zanje tudi ustvarja delovna mesta.

Ključni cilj javnega razpisa je bil prav ustvarjanje delovnih mest, in sicer na način podpore razvoju dejavnosti, ki bi takšna delovna mesta zagotavljala. Dodatno je bilo s predpisanimi aktivnostmi tudi zagotovljeno, da ta delovna mesta ne bodo le ustvarjena, temveč tudi prilagojena ranljivim ciljnim skupinam, da bodo zanje usposobljene osebe iz ranljivih skupin in na njih tudi zaposlene.

Osnovna značilnost ranljivih skupin, ki jih je predvideval razpis, je, da so bodisi predčasno zapustile šolanje oziroma da tako dolgo niso bile na trgu dela, da za opravljanje dela niso več sposobne niti usposobljene. Zato je bilo ključno, da se v projektih predvidi kakovostno in ranljivim skupinam prilagojeno

usposabljanje, ki jim bo omogočilo uspešen nastop na trgu dela in tudi obstanek na njem.

2. Katerim strategijam in dokumentom države ali EU ste sledili pri oblikovanju javnega razpisa?

V obdobju načrtovanja prvega javnega razpisa JR09 je ministrstvo sledilo državnim strateškim dokumentom, ki so izpostavljali pomembnost razvoja socialnega podjetništva.

V Strategiji razvoja Slovenije, ki jo je sprejela Vlada RS v letu 2005, je bilo v okviru 4. prioritete Moderna socialna država in večja zaposlenost izpostavljeno, da si bo država v obdobju 2006 do 2013 prizadevala izboljšati zaposljivost težje zaposljivih skupin s kombiniranjem zaposlitveno izobraževalnega statusa in začasnega zaposlovanja v okviru netržnih zaposlitvenih priložnosti ter da si bo v okviru socialnega vključevanja prizadevala za širitev možnosti za dvig izobrazbene ravni in vključevanje brezposelnih v programe aktivne politike zaposlovanja. Strategija predstavlja tudi prenos ciljev Lizbonske strategije v nacionalno okolje.

Na podlagi Strategije razvoja Slovenije sta bila sprejeta Načrt priprave Državnega razvojnega programa 2007–2013 in Nacionalni strateški referenčni okvir (v nadaljevanju: NSRO), ki sta postavila okvir za celovito razvojno strategijo Slovenije in porabo sredstev kohezijske politike v RS. Strateške prednostne naloge Slovenije za obdobje 2007–2013, določene v NSRO, so med drugim tudi spodbujanje podjetništva, izboljšanje in fleksibilnost delovne sile ter zagotovitev gotovosti zaposlitve, zlasti z ustvarjanjem delovnih mest in spodbujanjem socialne vključenosti. V NSRO je bilo določeno, da bo Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013 (v nadaljevanju OP RČV) neposredno podpiral smernice iz Integriranih smernic za rast in delovna mesta ter prednostne ukrepe Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji. Slovenija se je odločila, da bo v okviru spodbujanja podjetniške kulture in ustvarjanja podpornega okolja za mala in srednja podjetja (MSP) spodbujala podjetniško miselnost in kulturo tudi v okviru 4. razvojne prioritete (socialno podjetništvo, spodbujanje storitvene dejavnosti).

Konkretno podlago za izvedbo in financiranje javnih razpisov za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva v letu 2009 in 2012 pa je predstavljal ključni strateški dokument, to je Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013, ki v okviru 4. razvojne prioritete in 4.1 prednostne usmeritve določa, da je eden izmed specifičnih ciljev 4. RP omogočiti dostop do zaposlitve in usposabljanja ranljivim skupinam z razvojem socialnega in drugih inovativnih oblik podjetništva, ki ustvarjajo nova delovna mesta ter širijo socialne in druge storitve javnega pomena.

Navsezadnje pa je bil javni razpis pripravljen v času vlade, ki si je v koalicijski pogodbi zadala razvoj socialnega podjetništva kot prioriteto. Poleg zakonske ureditve področja koalicijska pogodba predvideva tudi, da bodo "s podporo razvoju socialnega podjetništva zagotovili pogoje za vključevanje v delo tistih, ki se zaradi svojih osebnostnih značilnosti in drugih objektivnih razlogov, kot so slaba izobrazba, bolezen, invalidnost ipd. zelo težko vključujejo v delo".

3. Kako je projekt pripomogel k razvoju socialnega podjetništva?

Projekt je pripomogel k uspešnemu usposabljanju in vključevanju ranljivih skupin na trg dela. Namen javnega razpisa je bil financirati razvoj socialnega podjetništva, to je razvoj novih ali nadgradnjo obstoječih storitev in produktov s spremenjeno, ranljivim ciljnim skupinam prilagojeno politiko zaposlovanja, da se bodo lahko ustvarjala ranljivim ciljnim skupinam prilagojena delovna mesta. Projekt je tako omogočil nove možnosti za zaposlovanje ranljivih skupin in s tem pripomogel k njihovi boljši socialni vključenosti.

Projekt je pripomogel tudi k razvoju novih dejavnosti, saj smo glede na navedene cilje v PU 4.1 ter predpostavko, da sredstva evropske kohezijske politike vedno prinašajo dodano vrednost k rednim oblikam financiranja nacionalnega proračuna, v besedilo razpisa zapisali določilo, naj projekti predstavljajo nadgradnjo obstoječe ali pa povsem nove prakse na področju razvoja dejavnosti.

S pomočjo razpisa smo se odločili sofinancirati nove inovativne prakse, ki v Sloveniji do tedaj niso bile razširjene. S tem smo testirali pripravljenost "terena" za pripravo in implementacijo novih praks.

Poleg tega smo s pomočjo javnega razpisa razvili prakse oz. dejavnosti socialnega podjetništva, ki bodo v prihodnosti lahko kontinuirano vključevale nove osebe iz težje zaposljivih ranljivih skupin, ki se bodo po uspešni socialni vključenosti (bodisi po izvedenem usposabljanju ali zaposlitvi) lažje znašle na trgu dela, ne glede na to, pri katerem delodajalcu.

4. Je bil po vašem mnenju razpisa uspešno izveden? Zakaj?

Zavedati se je treba, da kvalitete pilotnih projektov na področju razvoja socialnega podjetništva ni mogoče oceniti z natančnimi številkami in merljivimi deleži. Pri ocenjevanju prijavljenih projektov smo želeli v največji možni meri zagotoviti čim večjo objektivnost pri ocenjevanju na podlagi določenih meril ter postaviti določene omejitve pri razvoju posameznih projektnih idej, saj je šlo za financiranje pilotnih projektov.

Cilj razpisa je bil omogočiti usposabljanje in kasnejšo zaposlitev osebam iz ranljivih ciljnih skupin. Projekt je bil uspešno izveden, saj so projekti, z manjšimi odstopanji, sledili zastavljenim ciljem in jih tudi dosegli.

Rezultati razpisa so pokazali, da so bili cilji ustrezni, zato smo z njimi nadaljevali v okviru naslednjega razpisa in jih še izboljšali ter dopolnili.

5. So se izbrani projekti ohranili po končanem financiranju? Če ne, zakaj menite, da ne?

Večina izbranih projektov se je ohranila tudi po koncu izvajanja prvega javnega razpisa. Nekateri izmed projektov oziroma njihova nadgradnja in širitev se financirajo tudi s sredstvi javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2 ali preko drugih finančnih spodbud ESS, nekateri pa so svojo dejavnost razvili do te mere, da so zmožni samostojnega financiranja.

Nekateri projekti se po končanem izvajanju niso ohranili, ker niso bili zmožni samostojnega financiranja, za kar obstaja več razlogov: bodisi zaradi

premajhnega povpraševanja, premajhnih kadrovskega zmogljivosti in nedoseganja zastavljenih ciljev projekta.

- 6. Vlada v strategiji za razvoj socialnega podjetništva 2013–2016 opozarja na premajhno fleksibilnost klasičnih primerov aktivne politike zaposlovanja, pomanjkanje finančnih spodbud za zagon socialnih podjetij, pomanjkanje podjetniških znanj in znanj trženja, razširjenost dela na črno ter nizko motiviranost udeležencev iz ranljivih ciljnih skupin za sodelovanje v aktivnostih projektov. Zakaj menite, da se pojavljajo omenjeni problemi in kako se z njimi soočate pri izvajanju projekta?**

Treba pa se je zavedati, da je socialno podjetništvo prepoznano in definirano kot opravljanje dejavnosti pod posebnimi pogoji zaposlovanja, s proizvodnjo in prodajo ali opravljanjem storitev po posebnih načelih, pri čemer ustvarjanje dobička ni izključni glavni cilj opravljanja dejavnosti. Pri socialnem podjetništvu gre za specifično obliko podjetništva, ki ne sledi klasičnim tržno-ekonomskim praksam, zaradi česar ga ne moremo enačiti s klasičnim podjetništvom. Njegove specifične in karakteristike so tu drugačne in se težko merijo s klasičnimi tržno-ekonomskimi kazalniki.

Kljub temu gre še vedno za podjetništvo in prav je, da se pri njegovem izvajanju upoštevajo nekatere prvine klasične oblike podjetništva. Tega se niso zavedali vsi prijavitelji prvega razpisa, zato smo kot pogoj za prijavo na razpis za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva 2 določili predložitev podjetniškega načrta, s katerim so prijavitelji pokazali, da imajo natančno določeno vizijo, v kateri smeri se bo posamezen projekt izvajal, ter dobro raziskan trg in okolje, v katerem bo projekt potekal. S tem smo se izognili nekaterim pomanjkljivostim, ki smo jih opazili pri izvajanju prvega javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva.

7. Kakšne načrte ima ministrstvo v zvezi s socialnim podjetništvom v prihodnje?

Na podlagi določb 29. člena Zakona o socialnem podjetništvu je naloga Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti v sodelovanju z vsemi resornimi ministrstvi, ki so pristojna za področja socialnega podjetništva, pripraviti program ukrepov za izvajanje Strategije razvoja socialnega podjetništva za posamezno koledarsko leto ali plansko obdobje.

Določene aktivnosti, ki so opredeljene v Strategiji, so bile izvedene v letu 2013, ministrstvo pa je pripravilo tudi ukrepe za leti 2014 in 2015. Ukrepi so strukturirani tako, da natančno določajo cilje, vsebino in ciljne skupine, katerim so ukrepi namenjeni, pogoje za vključitev v posamezno aktivnost ter način izvajanja aktivnosti, vrsto in višino upravičenih stroškov aktivnosti, obdobje izvajanja aktivnosti, izvajalce ali podizvajalce posameznega ukrepa, vire in obseg sredstev za financiranje ter opredelitev, ali aktivnost predstavlja državno pomoč, način poročanja ter merila za ocenjevanje doseganja ciljev.

V okviru programa, ki smo ga uskladili z preostalimi resorji, smo v letu 2013 izvedli naslednje aktivnosti:

- spodbujanja zaposlovanja ranljivih skupin (subvencije za zaposlitev, javna dela v okviru aktivne politike zaposlovanja, itn.);*
- financiranje izvedbe promocije (sejma socialnih podjetij ipd.);*
- informiranje različnih ciljnih skupin o socialnem podjetništvu v okviru rednega dela in nalog (npr. z udeležbo na različnih dogodkih, usposabljanjih, seminarjih, predstavitev) o izvajanju Zakona o socialnem podjetništvu;*
- financiranje izvedbe modela učnih delavnic ter modela usposabljanja za vodenje poslov, ki ga bo na podlagi izvedenega postopka javnega naročila pripravil zunanji strokovnjak. Podlaga za izdelavo modela so bili sofinancirani projekti v okviru JR 09 in JR 012. Javno naročilo smo sofinancirali iz sredstev ESS (PU 4.1 OP RČV).*

Ker so oz. bodo s sprejetjem Programa ukrepov vzpostavljene vse podlage ter sistemska podpora razvoju socialnih podjetij, ki je v domeni MDDSZ, v okviru nove finančne perspektive ne bomo več financirali takih pilotnih projektov, kot smo jih z javnima razpisoma 2009 in 2012.

8. Zakaj so za Slovenijo pomembni projekti, sofinancirani s strani ESS?

Projekti, financirani s strani ESS, predvsem pripomorejo k lažjemu zagonu in začetku posameznih projektov. Večina neprofitnih organizacij, ki bi si želela izvesti določen projekt, namreč nima zadostnih zagonskih sredstev. Za to je financiranje projektov, kot je Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, še kako potrebno za zagon projektov, ki prispevajo k širši družbeni koristi. S tem EU spodbuja razvoj novih, inovativnih oblik zaposlovanja, ustvarja nova delovna mesta ter širi socialne in druge storitve javnega pomena.

Omeniti je treba tudi, da posebne potrebe po zaposlovanju ranljivih ciljnih skupin nikoli ne moremo pričakovati s strani izvajalcev posamezne ekonomske dejavnosti, saj vsak delodajalec teži po zaposlovanju čim boljšega in čim bolj učinkovitega kadra. Zato je naloga države in EU, da spodbuja zaposlovanje težje zaposljivih oseb, ki sami po sebi ne morejo konkurirati z ostalimi kadri na trgu dela.

Priloga B: Intervju z Luno Šribar (Kralji ulice)

1. Kakšni so bili cilji, ki ste jih želeli doseči s projektom, ki ste ga izvajali v okviru javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva?

Projekt smo razvijali že od leta 2008, iskali smo primeren razpis, med drugim tudi na MOL, ampak nismo nikoli ustrezali. Sama sem bila na Poljskem že pred nekaj leti, tam sem imela možnost od blizu spoznati, kako se razvija socialna ekonomija. V svetu je bilo to že razvito, pri nas pa se je šele začelo. Tam so že imeli trgovine za ponovno uporabo in vedela sem, da bi bilo kaj podobnega dobro narediti tudi pri nas. Obenem sta dve novinarki (Jana Valenčič in Iva Gruden), ki sta bili dopisnici iz Anglije, hodili k nam in prinesli idejo o second hand trgovinah (trift shop), ki so bile tam že zelo razvite. Ljudje so k nam že od nekdaj nosili stvari, ki jih niso več potrebovali in smo jih mi posredovali

brezdomcem. Veliko stvari je tudi ostalo, zato smo začeli enkrat mesečno organizirati stojnice. Približno 2 leti so nam jih pri LPT oddajali zastonj. Tako smo imeli že pred razpisom dobro izdelano idejo, za katero smo vedeli, da se ljudje nanjo dobro odzivajo.

Na razpis smo se prijavi predvsem zato, da bi lahko zaposlili večje število ljudi, saj smo prej povečini delali prostovoljno. Predvsem smo želeli ustvariti primernejše okolje za zaposlitev brezdomcev, saj ostale formalne institucije težje delajo z njimi zaradi njihovih specifičnih lastnosti in potreb. Želeli smo ustvariti primernejše in varnejše delovno okolje za njih.

Dvanajst se jih je vključilo v usposabljanje in nato smo tri zaposlili. Dva od njih sta še vedno zaposlena, eden pa je našel novo zaposlitev. Sicer pa je sedaj v trgovini vsega skupaj zaposlenih 5 ljudi z izkušnjo brezdomstva.

2. S katerimi izzivi ste se soočali pri izvajanju projekta?

Najtežje je uskladiti dejansko stanje ljudi, s katerimi delamo zaradi njihove specifične situacije, z zahtevami ESS. Na primer veliko brezdomnih oseb je imelo velike dolgove in so jim banke dodatek, ki so ga dobili pri usposabljanju, kar trgale. To je bil velik problem, ki smo ga morali dodatno reševati. Skratka - usklajevanje formalnih pravil in smernic ESS s specifičnimi potrebami naše ciljne skupine. Predvsem razložiti jim, da gre za drugačno ciljno skupino, ki potrebuje dodatno pomoč in obravnavo. Problem je bila tudi prevelika količina birokratskega dela, predvsem v tem, ker smo morali vnaprej založiti kar precej denarja, preden so nam odobrili zahteve za izplačilo, da smo lahko prejeli sredstva.

Je pa res, da brez ESS ne bi mogli zagnati projekta, saj smo potrebovali kar dosti denarja za zagon.

3. Je bilo težko slediti zastavljenim ciljem projekta?

Cilj našega projekta je bil usposobiti 12 oseb ter zaposliti 3 osebe, kar ni bil problem, saj si je veliko brezdomnih želelo sodelovanja. Morda je bil celo večji problem, kako izbrati le 12 oseb, saj se jih je precej želelo vključiti v projekt. Tudi projekt sam se je tako razvijal, da so vključeni že od samega začetka zelo tesno sodelovali pri izvedbi projekta.

4. Kaj je s pomočjo razpisa pridobila ranljiva ciljna skupina?

Predvsem je projekt omogočil vključenim brezdomnim osebam, da so lahko ponovno zaživele običajno življenje, se postavile na svoje noge in imajo sedaj stanovanja, službe itd. Upam tudi, da so pridobile več splošnih izkušenj, predvsem socialnih veščin.

5. Kako je projekt pripomogel k razvoju socialnega podjetništva?

Med drugim so nas povabili k sodelovanju, ko se je sprejemal Zakon o socialnem podjetništvu, ne vem pa, kako so upoštevali naše pripombe in opozorila, ki smo jih pri tem posredovali.

6. Je bil po vašem mnenju projekt uspešno izveden? Zakaj?

Ja, projekt je bil uspešno izveden, saj nam je uspelo zagovati trgovino in omogočiti zaposlitve osebam iz ranljive ciljne skupine. Brez sofinanciranja nam bi to težko uspelo.

7. So je projekt ohranili po končanem financiranju? Če ne, zakaj ne? Če ja, se še vedno financira s pomočjo državnih ali evropskih sredstev ali ima druge vire financiranja?

Projekt se še vedno uspešno izvaja, je pa res, da trenutno porabljamo rezerve, ki jih imamo, in bomo v prihodnje potrebovali dodatne vire financiranja oziroma bomo morali širiti ponudbo. Poznalo se je, da smo bili prvi, ki smo imeli tako ponudbo. Sedaj se je odprl še Center ponovne uporabe, kar se pozna pri prometu. Sedaj iščemo nove poti, kako razširiti ponudbo oziroma dobiti dodatne vire financiranja.

Sedaj se financiramo iz prihodkov od trgovine ter prihrankov, ki smo jih shranili v času izvajanja projekta. Res je, da imamo za sabo močno organizacijo, kot so Kralji ulice, ki ima svoje vire financiranja in tako pripomore k temu, da se projekt še naprej uspešno izvaja. Če bi bili sami, bi bilo manj zaposlenih. Kljub temu, da je trgovina majhna, je dela zelo veliko.

Na naslednji razpis se sicer nismo prijavi, predvsem zaradi administrativnih in birokratskih bremen, a v prihodnje se vseeno mislimo še prijavljati na podobne razpise, predvsem zaradi finančne opore in lažjega širjenja dejavnosti.

- 8. Vlada v strategiji za razvoj socialnega podjetništva 2013–2016 opozarja na premajhno fleksibilnost klasičnih primerov aktivne politike zaposlovanja, pomanjkanje finančnih spodbud za zagon socialnih podjetij, pomanjkanje podjetniških znanj in znanj trženja, razširjenost dela na črno ter nizko motiviranost udeležencev iz ranljivih ciljnih skupin za sodelovanje v aktivnostih projektov. Zakaj menite, da se pojavljajo omenjeni problemi in kako ste se z njimi soočate pri izvajanju projekta?**

Problemov s sodelovanjem ciljne skupine nismo imeli. Sicer pa je problem v tem, da se projekti izvajajo od zgoraj navzdol namesto obratno. Mi skušamo izhajati iz potreb in želja ciljne skupine, s katero sodelujemo, in uskladiti to s potrebami lokalnega okolja.

Pri socialnem podjetništvu je zahtevno tudi to, da se morajo razviti novi načini in novi pristopi dela in predvsem trženja, saj ne gre za klasično podjetništvo, zato je težko prenesti prakse običajnega podjetništva neposredno na socialno podjetništvo. Problem je, da se vsi osredotočajo samo na denar. Morale bi se razviti nove metode in načini dela, ne pa da se socialno podjetništvo razume le kot nekakšen podaljšek običajnega.

9. Zakaj so za Slovenijo pomembni projekti, financirani s strani ESS?

Menim, da so takšno financiranje zelo dobro in potrebno predvsem za zagon posameznih projektov, je pa res, da bi morali imeti drugačno strategijo, saj je veliko projektov potonilo ob koncu financiranja. Morala bi obstajati strategija, kaj narediti po koncu financiranja, saj večina po končanem financiranju samo čaka nove razpise, brez katerih se ne more financirati.

10. Kljub temu, da ste socialno podjetje, pa se niste uradno registrirali kot socialno podjetje. Zakaj?

Projekt smo želeli registrirati kot socialno podjetje, ampak smo ugotovili, da se nam to ne izplača, saj delujemo v okviru društva Kralji ulice, ki se na račun tega, da bi bilo registrirano kot socialno podjetje, ne bi smelo prijavljati na kakšne druge razpise. Da bi projekt registrirali ločeno, kot posebno socialno podjetje, pa se nam ne bi splačalo predvsem zaradi stroškov..

Priloga C: Intervju z Dolores Kores (Premiki/Šent)

1. Kakšni so bili cilji, ki ste jih želeli doseči s projektom, ki ste ga izvajali v okviru javnega razpisa za Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva?

Vzpostavitev socialnega podjetja, ki se ukvarja s profitno dejavnostjo na področju dostopnega turizma in zaposlovanjem ljudi iz ranljive ciljne skupine.

2. S katerimi izzivi ste se soočali pri izvajanju projekta?

Veliko je bilo izzivov:

- *uskladiti projektne aktivnosti glede na dejansko stanje in potek dogodkov v projektu,*
- *pridobiti ljudi za usposabljanje in kasneje za zaposlitev,*
- *zagotoviti vsa znanja za opravljanje dejavnosti,*
- *voditi projekt in izvajati dejavnost.*

3. Je bilo težko slediti zastavljenim ciljem projekta?

Ciljem ni bilo težko slediti, težje je bilo slediti vsaki podrobnosti, ki je bila zapisana v projektni dokumentaciji. Težava je namreč v tem, da je potrebno zagotavljati popolno sledenje projektni dokumentaciji. Ker je projekt živa stvar, je prihajalo do odstopanj. Za zagotavljanje usklajenosti projektni dokumentaciji in realnih projektnih aktivnosti je bilo potrebno veliko administrativnih posegov.

4. Kaj so s pomočjo razpisa pridobile ranljive ciljne skupine?

To vprašanje bi bilo sicer bolj primerno za ranljive ciljne skupine. Vsekakor pa so pridobili dodatne delovne izkušnje in nova znanja.

5. Kako je projekt pripomogel k razvoju socialnega podjetništva?

Sam projekt niti ni, čeprav je eden izmed treh, ki je uspel obdržati kontinuiteto tudi po zaključku projekta.

6. Je bil po vašem mnenju projekt uspešno izveden? Zakaj?

Da. Ker še danes delujemo kot socialno podjetje na trgu.

7. Se je projekt ohranil po končanem financiranju? Če ne, zakaj ne? Če ja, se še vedno financira s pomočjo državnih ali evropskih sredstev ali ima druge vire financiranja?

Da, ohranil se je, vendar s potrebnim prestrukturiranjem. Pridobljene imamo druge vire financiranja.

- 8. Vlada v strategiji za razvoj socialnega podjetništva 2013–2016 opozarja na premajhno fleksibilnost klasičnih primerov aktivne politike zaposlovanja, pomanjkanje finančnih spodbud za zagon socialnih podjetij, pomanjkanje podjetniških znanj in znanj trženja, razširjenost dela na črno ter nizko motiviranost udeležencev iz ranljivih ciljnih skupin za sodelovanje v aktivnostih projektov. Zakaj menite, da se pojavljajo omenjeni problemi in kako ste se z njimi soočate pri izvajanju projekta?**

Vlada naj potem to tudi reši. Omenjeni problemi se pojavljajo zato, ker se socialnega podjetništva ne razume pravilno. To ni financiranje iz javnih virov. Gre za podjetništvo in javne finance so lahko zgolj del financiranja. Tako pa se za to pot odločijo tisti, ki ne računajo na to, da bo potrebno velik del denarja pridobiti na trgu. Mi podobnih težav nismo imeli. Edina težava je bila ta, da so nam evropska sredstva onemogočala vso potrebno fleksibilnost in zato smo imeli manjši obseg tržne dejavnosti.

- 9. Kateri so po vašem mnenju glavni izzivi za razvoj socialnega podjetništva v prihodnosti?**

Zagotavljanje virov financiranja, ne zgolj virov s strani evropskih strukturnih skladov. Promocija in ozaveščenost. Razumevanje socialnega podjetništva s strani izvajalcev aktivnosti.

- 10. Zakaj so za Slovenijo pomembni projekti, sofinancirani s strani ESS?**

ESS je vir financ, ki omogoča socialno kohezijo. Če s tem mislite socialno podjetniške projekte, se mi zdijo tovrstni projekti oziroma financiranje zgrešena investicija.

Priloga Č: Ranljive skupine po posameznih projektih

Tabela Č.1 Ranljive skupine po posameznih projektih

Upravičenec	Naslov projekta	Ranljiva skupina
Šent	Turistična agencija za osebe s posebnimi potrebami - TURAG4ALL	mladi do dopolnjenega 25. leta brez ali z nizko stopnjo izobrazbe, osebe, starejše od 50 let, osebe s težavami v duševnem zdravju
Mozaik	V sožitju narave in družbe	osebe, starejše od 50 let, pripadniki romske skupnosti, bivši odvisniki (vključeni v programe rehabilitacije), bivši kaznjenci, brezdomci
BSC	Gastronomsko, kulturno in avtentično doživetje	mladi do dopolnjenega 25. leta brez ali z nizko stopnjo izobrazbe, osebe, starejše od 50 let
Društvo Projekt Človek	Iz koša	bivši odvisniki (vključeni v programe rehabilitacije)
Okoljsko raziskovalni zavod	Center ponovne uporabe	mladi do dopolnjenega 25. leta brez ali z nizko stopnjo izobrazbe, osebe, starejše od 50 let
Kralji ulice	Stare stvari v novem obtoku	mladi do dopolnjenega 25. leta brez ali z nizko stopnjo izobrazbe, osebe, starejše od 50 let, bivši odvisniki (vključeni v programe rehabilitacije), bivši kaznjenci, brezdomci

Upravičenec	Naslov projekta	Ranljiva skupina
Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj	Specializirana mobilna služba za pomoč na domu	osebe, starejše od 50 let
Centerkontura	Tovarna dela - vstop v svet dela	mladi do dopolnjenega 25. leta brez ali z nizko stopnjo izobrazbe
Biotehniška šola Rakičan	Izobraževanje in zaposlovanje ranljivih skupin	mladi do dopolnjenega 25. leta brez ali z nizko stopnjo izobrazbe, osebe, starejše od 50 let, bivši odvisniki (vključeni v programe rehabilitacije), bivši kaznjenci, pripadniki romske skupnosti

- Vir: MZDDSZ (2013).

Priloga D: Višina porabljenih sredstev upravičenec/leto**Tabela D.1: Višina porabljenih sredstev upravičenec/leto**

Upravičenec	2010	2011	2012	Zaključek projekta
Šent	113.980,02 EUR	85.578,34 EUR	25.783,23 EUR	225.341,59 EUR
Mozaik	90.438,98 EUR	73.883,91 EUR	28.761,51 EUR	193.084,40 EUR
BSC	8.984,27 EUR	29.739,81 EUR	0,00 EUR	38.724,08 EUR
Društvo Projekt Človek	95.116,15 EUR	95.470,90 EUR	21.316,94 EUR	211.903,99 EUR
Okoljsko raziskovalni zavod	120.771,45 EUR	81.502,12 EUR	37.295,56 EUR	239.569,13 EUR
Kralji ulice	20.992,40 EUR	119.368,45 EUR	45.599,59 EUR	185.960,44 EUR
Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj	82.482,05 EUR	110.617,92 EUR	6.365,86 EUR	199.465,83 EUR
Centerkontura	33.565,28 EUR	191.676,53 EUR	14.711,68 EUR	239.953,49 EUR
Biotehniška šola Rakičan	101.989,66 EUR	83.206,88 EUR	0,00 EUR	185.196,54 EUR

Vir: MZDDSZ (2013).